

UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAȘI
FACULTATEA DE ECONOMIE ȘI ADMINISTRAREA AFACERILOR
ȘCOALA DOCTORALĂ DE ECONOMIE ȘI ADMINISTRAREA AFACERILOR
DOMENIUL: ECONOMIE ȘI AFACERI INTERNAȚIONALE

Rezumat teză de doctorat

**Impactul fondurilor europene nerambursabile alocate în perioada
2007-2013 asupra performanței economice a microîntreprinderilor din
România**

Coordonator științific:

Prof. univ. dr. Habil. Liviu-George MAHA

Drd. Abalașei Diana Elena

Iași, 2024

Cuprins

INTRODUCERE	4
CAPITOLUL I: CADRUL EUROPEAN DE REFERINȚĂ PENTRU IMPLEMENTAREA FONDURILOR EUROPENE NERAMBURSABILE	8
I.1 Integrarea Economică – o nouă paradigmă de cooperare la nivel internațional	8
I.2 Evoluția procesului de integrare economică europeană	9
I.3 Politicile Europene	10
I.4 Bugetul Uniunii Europene	11
Capitolul II: Fondurile Europene – instrumente financiare utilizate la nivelul Uniunii Europene	12
II.1 Fondurile Europene - instrumente financiare implementate la nivelul Uniunii Europene.....	12
II.1.1 Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDR)	12
II.1.2 Fondul Social European (FSE)	13
II.1.3 Fondul de Coeziune (FC)	13
II.1.4 Planul Național de Redresare și Reziliență al României (PNRR)	14
II.2. Condițiile prealabile necesare utilizării eficiente și eficace a fondurilor europene nerambursabile	14
II.2.1. Tipuri de instituții necesare implementării politicilor europene	15
II.2.2. Mecanismul de implementare al fondurilor europene la nivelul statelor membre	15
Capitolul III. Implementarea Politicii de Coeziune în România prin Intermediul Fondurilor Europene Nerambursabile.....	17
III.1. Perioada de programare	17
III.1.1. Adoptarea Cadrului Financiar Multianual	17
III.1.2. Adoptarea regulamentelor europene	18
III.1.3. Adoptarea Acordului de Parteneriat	18
III.1.4. Adoptarea Programelor Operaționale	18
III.1.5. Acreditarea Autorităților de Management	19
III.2. Etapele de implementare ale proiectelor finanțate din fonduri europene nerambursabile.....	19
III.2.1. Inițierea și conceperea unui proiect	19
III.2.2. Implementarea și controlul unui proiect	20
III.3. Mecanismele instituționale de evaluare a alocării fondurilor europene nerambursabile în România .	20
III.3.1. Monitorizarea proiectelor	20
III.3.2. Evaluarea proiectelor	21
Capitolul IV: Evaluarea eficacității fondurilor europene nerambursabile – Metode utilizate în cercetările științifice.....	22

IV.1. Abordări metodologice privind evaluarea eficienței fondurilor europene nerambursabile în literatura de specialitate	22
IV.1.1. Modelele macroeconomice	22
IV.1.2. Metodele econometrice	24
IV.2 - Evaluarea impactului fondurilor structurale asupra IMM-urilor: o sinteză a literaturii din domeniu.	28
CAPITOLUL V. EVALUAREA EFICACITĂȚII PROGRAMELOR POR ȘI PNDR LA NIVELUL MICROÎNTRINDERILOR ÎN PERIOADA 2007-2013	30
V.1. Obiectivele cercetării integrate în acest capitol	30
V.2. Descrierea programului POR – rol, obiective specifice și axe prioritare.....	30
V.3. Descrierea Programului Național de Dezvoltare Rurală 2007-2013 (PNDR)	31
V.4. Metodologia de analiză utilizată	31
V.5. Aplicarea metodologiei	32
V.6. Rezultatele cercetării	33
V.6.1. Rezultate privind impactul fondurilor europene asupra IMM-urilor din cadrul POR 2007-2013	33
Rezultatele privind impactul fondurilor europene asupra IMM-urilor din cadrul POR 2007-2013 (D.M.I. 4.3.)	33
	33
VI.2. Rezultatele privind impactul fondurilor europene asupra IMM-urilor din cadrul PNDR 2007-2013 (Măsura 312)	34
CAPITOLUL VI. RELEVANȚA FONDURILOR EUROPENE NERAMBURSABILE ÎN REDUCEREA DISPARITĂȚILOR ECONOMICE DIN REGIUNILE UNIUNII EUROPENE	35
VI.1. Privire de ansamblu asupra procesului de convergență la nivel regional european.....	35
VI.2. Creșterea economică și coeziunea europeană - calea către reziliența regională.....	35
VI.3. Obiectivele cercetării integrate în acest capitol	36
VI.4. Metodologia de analiză utilizată	36
VI.5. Aplicarea metodologiei	37
VI.6. Culegerea datelor.....	37
VI.7. Rezultate	38
VI.7.1. Aplicarea regresiei pe quantile pe întreaga perioadă	38
VI.7.2. Aplicarea regresiei pe cuantile în panel în vederea evaluării capacității fondurilor europene de a facilita reziliența economică după criza 2008-2009	40
Concluziile lucrării	44
Bibliografia tezei de doctorat	52

INTRODUCERE

Contextul și importanța studiului

În ultimele decenii, integrarea economică europeană a devenit un fenomen esențial în cadrul politicilor de dezvoltare ale Uniunii Europene (UE), având un impact semnificativ asupra statelor membre, inclusiv România. Fondurile europene nerambursabile constituie unul dintre pilonii principali ai politicii de coeziune a Uniunii Europene, menite să promoveze dezvoltarea economică armonioasă și echitabilă între statele membre. Aceste fonduri, canalizate printr-o serie de programe și instrumente financiare, au rolul de a reduce disparitățile economice și sociale dintre regiunile UE, de a sprijini competitivitatea economică, de a promova dezvoltarea durabilă și a infrastructurii, precum și de a îmbunătăți coeziunea economică și socială, stimulând, astfel, o creștere economică sustenabilă și inclusivă.

În România, fondurile europene au devenit o resursă financiară crucială, mai ales după aderarea țării la UE în 2007. În perioada 2007-2013, România a beneficiat de alocări substanțiale de fonduri europene destinate sprijinirii dezvoltării regionale și rurale. Aceste fonduri au fost canalizate prin diverse axe prioritare, inclusiv dezvoltarea infrastructurii, sprijinirea întreprinderilor mici și mijlocii (IMM-uri) și promovarea coeziunii sociale. Cu toate acestea, distribuția și eficacitatea acestor fonduri au variat semnificativ între regiuni, ridicând întrebări semnificative privind capacitatea lor de a stimula o dezvoltare echitabilă și durabilă. În România, microîntreprinderile sunt un segment economic deosebit de important, dar vulnerabil la fluctuațiile economice și la lipsa resurselor financiare. În acest context, accesul la fonduri europene poate reprezenta un factor decisiv pentru dezvoltarea și sustenabilitatea acestora.

În literatura de specialitate, impactul fondurilor europene asupra dezvoltării regionale și a sectorului IMM-urilor a fost intens studiat, însă există încă lacune în ceea ce privește analiza specifică asupra microîntreprinderilor, în special în contextul economiilor emergente, cum este cazul României. Studiile existente indică faptul că fondurile europene pot avea un impact pozitiv asupra creșterii economice și a coeziunii regionale, dar efectele variază semnificativ în funcție de contextul local și de capacitatea de absorbție a fondurilor.

Problema de cercetare

Problema centrală a cercetării constă în numărul scăzut al studiilor privind investigarea impactului fondurilor europene nerambursabile asupra performanței economice a microîntreprinderilor din mediul urban și rural din România, în perioada 2007-2013. Cercetarea explorează, de asemenea, contribuția acestor fonduri la reducerea disparităților regionale și la îmbunătățirea rezilienței economice în fața șocurilor externe, precum criza financiară globală din 2008.

Cercetarea de față abordează o temă de mare relevanță atât pentru mediul academic, de cercetare, cât și pentru factorii de decizie politică și pentru mediul de afaceri. Motivația pentru această cercetare derivă din necesitatea de a evalua impactul fondurilor europene asupra dezvoltării microîntreprinderilor românești, un sector esențial pentru crearea locurilor de muncă și inovație. De asemenea, lucrarea își propune să exploreze modul în care aceste fonduri contribuie la coeziunea economică și socială în România, în contextul mai larg al apartenenței la UE. Într-o perioadă marcată de provocări economice globale și regionale, înțelegerea rolului fondurilor europene în stimularea rezilienței economice devine cu atât mai importantă.

Scopul lucrării

Scopul principal al acestei teze este de a oferi o analiză comprehensivă și detaliată a impactului fondurilor europene nerambursabile asupra microîntreprinderilor din România în perioada 2007-2013, cu o atenție deosebită asupra programelor POR și PNDR. În plus, lucrarea explorează în ce măsură fondurile au contribuit la reducerea disparităților economice și sociale dintre regiunile UE. În final, cercetarea își propune să evalueze rolul acestor fonduri în construirea rezilienței economice a regiunilor și microîntreprinderilor europene.

Obiectivele Cercetării

O1. Evaluarea impactului fondurilor europene asupra microîntreprinderilor. Cercetarea se concentrează pe analiza modului în care fondurile europene au influențat performanțele economice ale microîntreprinderilor pe termen mediu și lung atât în mediul urban, cât și rural.

O2. Analiza reducerii disparităților regionale. În cadrul acestei cercetări se va investiga dacă și în ce măsură fondurile europene au contribuit la reducerea disparităților economice dintre regiunile mai puțin dezvoltate și cele mai dezvoltate din Europa.

O3. Studiul rezilienței economice. Acest obiectiv va explora în ce măsură sprijinul financiar din partea UE a ajutat regiunile și microîntreprinderile să devină mai reziliente, adică mai capabile să facă față și să se adapteze la șocurile economice, precum criza financiară globală din 2008.

Ipotezele Cercetării

Ipotezele de bază ale acestei cercetări sunt formulate pentru a ghida analiza și pentru a structura interpretarea rezultatelor:

1. Fondurile europene nerambursabile au avut un efect pozitiv semnificativ asupra performanțelor economice ale microîntreprinderilor din România, contribuind la creșterea competitivității și a capacității de inovare;
2. Alocarea fondurilor europene a avut un impact semnificativ asupra reducerii disparităților economice și sociale între regiunile statelor member UE;
3. Fondurile europene au contribuit la creșterea rezilienței economice a regiunilor beneficiare, permițând o recuperare mai rapidă și mai stabilă după criza financiară globală din anul 2008.

Metodologia tezei

Cercetarea adoptă o metodologie mixtă, combinând analiza cantitativă cu cea calitativă pentru a oferi o imagine completă asupra impactului fondurilor europene. **Analiza cantitativă** implică utilizarea de date statistice privind performanțele economice ale microîntreprinderilor și alocarea fondurilor europene, aplicând tehnici și metode econometrice pentru a identifica relațiile cauzale și pentru cuantificarea impactului. Astfel, pentru analiza privind impactul fondurilor europene asupra performanței economice a microîntreprinderilor au fost utilizate tehnicile statistice *Propensity Score Matching* (PSM) și *Difference-in-Difference* (DiD), în vederea comparării beneficiarilor programului de finanțare cu un grup de control similar. De asemenea, pentru analizarea rolului fondurilor europene în stimularea creșterii economice și, respectiv, a reducerii disparităților regionale, a fost utilizată regresia panel pe quantile, în care s-au analizat date de-a lungul timpului pentru o serie de regiuni ale UE. **Analiza calitativă** include studierea critică a literaturii de specialitate în vederea comparării metodelor și tehnicilor utilizate în cadrul cercetărilor de impact, precum și pentru descrierea modului în care sunt organizate și cheltuite fondurile europene nerambursabile. Pentru aceasta, au fost stabilite mai întâi scopul și obiectivele studiului, ulterior au fost stabilite o serie de criterii de selecție a literaturii de specialitate prin care sunt identificate cele mai relevante lucrări și studii din domeniu. A urmat procesul de colectare a datelor prin identificarea surselor relevante, evaluarea critică a resurselor și extracția conceptelor, teoriilor și metodologiilor esențiale. Un ultim pas a constat în analiza, sinteza și interpretarea rezultatelor prin metode precum

analiza tematică, compararea și contrastarea, urmând apoi identificarea lacunelor și integrarea rezultatelor într-un mod critic și coerent.

Teza este structurată în șase capitole, fiecare dintre acestea urmând a fi prezentate în cele ce urmează.

CAPITOLUL I: CADRUL EUROPEAN DE REFERINȚĂ PENTRU IMPLEMENTAREA FONDURILOR EUROPENE NERAMBURSABILE

I.1 Integrarea Economică – o nouă paradigmă de cooperare la nivel internațional

În contextul globalizării și al creșterii interdependențelor economice dintre state, integrarea economică a devenit un subiect central în evoluția economiei mondiale. Secolul XX a fost martorul unor transformări profunde în modul în care statele cooperează, determinat de liberalizarea comerțului și avansul tehnologic. Această tendință de integrare economică a dus la consolidarea unor noi relații internaționale și la formarea unor centre de putere globală cu impact direct asupra echilibrului de forțe în lume.

Integrarea economică nu a fost un proces linear și ușor, ci unul influențat de numeroși factori politici, economici și socio-culturali care au modelat formele și nivelurile de cooperare dintre state. Pe baza acestor factori au apărut diverse forme de integrare economică, precum zone de liber schimb, uniuni vamale, piețe comune și uniuni economice și monetare, fiecare cu un grad diferit de instituționalizare a interdependențelor economice dintre state.

Economistul Béla Balassa (1961) este unul dintre primii teoreticieni care au definit integrarea economică, ca proces și ca stare de fapt. Din această perspectivă, procesul de integrare presupune adoptarea unor măsuri care să elimine discriminările economice dintre state, în timp ce starea de fapt descrie absența acestor discriminări. Balassa distinge între cooperare economică, care presupune o reducere a barierelor economice, și integrarea economică propriu-zisă, care implică eliminarea completă a acestor bariere.

Balassa identifică cinci etape principale ale integrării economice:

1. **Zona de liber schimb:** Statele semnatare elimină taxele vamale și restricțiile cantitative în comerțul dintre ele, păstrând însă politici comerciale proprii față de țările terțe. Exemplele includ Asociația Europeană de Liber Schimb (AELS) și NAFTA.
2. **Uniunea vamală:** Statele membre elimină barierele comerciale dintre ele și adoptă o politică comercială comună față de statele din afara uniunii. Un exemplu relevant este uniunea vamală dintre statele membre ale Comunității Economice Europene.
3. **Piața comună:** În acest stadiu, integrarea este mai profundă și presupune libera circulație a bunurilor, capitalului, serviciilor și forței de muncă între statele membre.

4. Uniunea economică: Acest stadiu adaugă la piața comună și o coordonare a politicilor economice și sociale între statele membre, ceea ce duce la o armonizare mai profundă a politicilor fiscale, sociale și economice.
5. Integrarea economică completă: Implică o uniune politică, în care statele membre adoptă o monedă unică și o politică economică și fiscală comună.

Prin comparație cu teoria lui Balasa, cea a lui Jacob Viner (1950) se concentrează mai mult pe primele două stadii ale integrării economice – zona de liber schimb și uniunea vamală. Viner a dezvoltat conceptele de creare și deturnare de comerț pentru a descrie efectele economice ale uniunii vamale. Crearea de comerț are loc atunci când comerțul internațional se orientează către surse de aprovizionare mai eficiente, generând economii de scară și eficiență economică. Pe de altă parte, deturnarea de comerț apare atunci când comerțul este reorientat către producători mai puțin eficienți, ceea ce poate avea efecte negative asupra economiei globale.

Jan Tinbergen (1965) a adus o contribuție semnificativă la teoria integrării economice, definind-o ca pe un proces de eliminare a barierelor economice și de creare a unei structuri economice internaționale care să maximizeze eficiența și creșterea economică. Tinbergen distinge între integrarea pozitivă și negativă, prima referindu-se la eliminarea barierelor economice, iar cea de-a doua la ajustarea politicilor existente pentru a facilita integrarea. El subliniază, de asemenea, importanța unei monede comune în procesul de integrare și menționează că succesul unei astfel de inițiative depinde de gradul de coordonare între politicile economice ale statelor membre.

Haas (1961), în schimb, analizează integrarea economică dintr-o perspectivă mai politică, argumentând că obiectivul final al integrării economice este crearea unei comunități politice. Potrivit lui Haas, procesul de integrare implică o schimbare treptată a loialităților politice de la statele naționale către instituții supranaționale, un fenomen denumit de el „integrare politică”.

Aceste teorii subliniază complexitatea procesului de integrare economică și nevoia de coordonare între dimensiunile economice, sociale și politice pentru a asigura succesul unei integrări depline.

I.2 Evoluția procesului de integrare economică europeană

Procesul de integrare economică europeană a fost unul de lungă durată și a fost influențat de evenimentele politice și economice majore din secolul XX, în special de cele două războaie mondiale. După cel de-al Doilea Război Mondial, Europa era profund divizată, cu economii devastate și societăți care căutau o nouă cale de cooperare pentru a preveni conflictele viitoare.

Un moment important în construcția europeană a fost inițiativa lui Winston Churchill din 1946 de a crea „Statele Unite ale Europei”, însă această idee nu a fost implementată, în parte din cauza complexității politice a Europei postbelice. Cu toate acestea, în 1947, George Marshall a lansat Planul Marshall, care a fost un prim pas spre reconstruirea economică a Europei.

În 1951, a fost semnat Tratatul de la Paris, care a dus la formarea Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (CECO), un acord economic între șase state europene: Franța, Germania de Vest, Italia, Belgia, Olanda și Luxemburg. CECO a fost creat pentru a gestiona în comun producția de cărbune și oțel, două industrii critice pentru reconstrucția Europei și pentru prevenirea unor noi conflicte.

Un alt moment semnificativ a fost semnarea Tratatului de la Roma în 1957, care a dus la crearea Comunității Economice Europene (CEE) și a Comunității Europene a Energiei Atomice (Euratom). Tratatul de la Roma a stabilit cadrul pentru o integrare economică mai profundă prin crearea unei uniuni vamale și prin liberalizarea comerțului între statele membre. În 1965, Tratatul de Fuziune a unificat structurile executive ale CECO, CEE și Euratom, formând astfel Comunitatea Europeană.

Actul Unic European (AUE), adoptat în 1987, a reprezentat un alt pas important în consolidarea pieței interne. Acesta a stabilit obiective ambițioase pentru crearea unui spațiu economic unic până în 1992, unde bunurile, capitalul, serviciile și persoanele să poată circula liber. AUE a introdus și conceptul de coeziune economică și socială, subliniind importanța reducerii disparităților economice între regiunile Europei.

Tratatul de la Maastricht, semnat în 1992, a transformat Comunitatea Economică Europeană în Uniunea Europeană, introducând ideea unei Uniuni Economice și Monetare (UEM). Acest tratat a fost un pas major în direcția unei integrări economice și politice mai profunde, stabilind ca obiectiv introducerea unei monede unice, euro, și coordonarea politicilor economice ale statelor membre.

Tratatul de la Lisabona, semnat în 2007, a fost un alt moment important în evoluția Uniunii Europene. Acesta a consolidat structurile politice și juridice ale UE, oferindu-i personalitate juridică și facilitând extinderea sa către Europa Centrală și de Est. Tratatul de la Lisabona a fost de asemenea esențial în instituirea conceptului de coeziune teritorială, care completează coeziunea economică și socială.

I.3 Politicile Europene

Procesul de integrare europeană a fost însoțit de elaborarea unor politici publice comune menite să coordoneze dezvoltarea economică și socială între statele membre. Politicile publice

europene au jucat un rol central în crearea unei piețe interne eficiente și echitabile, asigurând totodată o distribuție echitabilă a beneficiilor integrării.

Thomas Dye (2013) definește politicile publice ca fiind ceea ce „orice un guvern alege să facă sau să nu facă”. Această definiție subliniază rolul activ al statului în reglementarea și organizarea societății. În contextul Uniunii Europene, politicile publice implică un proces de negociere și coordonare între instituțiile europene și statele membre, având ca obiectiv asigurarea unui echilibru între interesele naționale și cele comune.

Politica Agricolă Comună (PAC) este una dintre primele politici europene integrate, având un rol central în dezvoltarea sectorului agricol european. Lansată în anii 1960, PAC a avut ca scop creșterea productivității agricole, stabilizarea piețelor și asigurarea unui nivel de trai echitabil pentru agricultori. Aceasta a fost finanțată prin Fondul European pentru Orientare și Garantare Agricolă (FEOGA) și a trecut prin numeroase reforme pentru a răspunde provocărilor economice și de mediu.

Politica de coeziune a UE este un alt pilon esențial al integrării europene. Aceasta a fost concepută pentru a reduce disparitățile economice și sociale între regiunile Europei și a fost susținută de fonduri structurale precum Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDER) și Fondul Social European (FSE). Politica de coeziune a fost consolidată prin diverse programe de finanțare, cum ar fi „Obiectivul 1” și „Obiectivul 2”, care au vizat regiunile mai puțin dezvoltate și pe cele aflate în tranziție.

I.4 Bugetul Uniunii Europene

Bugetul Uniunii Europene este un mecanism esențial pentru implementarea politicilor europene și pentru asigurarea unei distribuții echitabile a resurselor între statele membre. Constituirea bugetului UE a trecut prin numeroase reforme, menite să reflecte evoluțiile procesului de integrare și extinderea Uniunii.

Inițial, bugetul era finanțat din contribuțiile statelor membre, însă începând cu anii 1970, au fost introduse resurse proprii, cum ar fi taxele vamale și prelevările agricole. De-a lungul timpului, structura bugetului a fost modificată pentru a susține obiectivele de coeziune și convergență economică între statele membre.

Bugetul multianual al Uniunii Europene pentru perioada 2021-2027 este de aproximativ 1.074,3 miliarde de euro, la care se adaugă 750 de miliarde de euro alocate prin instrumentul NextGenerationEU, destinat sprijinirii redresării economice după criza provocată de pandemia de COVID-19. Acest buget reflectă angajamentul UE de a sprijini dezvoltarea durabilă, competitivitatea și coeziunea între statele membre.

Capitolul II: Fondurile Europene – instrumente financiare utilizate la nivelul Uniunii Europene

II.1 Fondurile Europene - instrumente financiare implementate la nivelul Uniunii Europene

Fondurile europene joacă un rol crucial în susținerea politicilor de coeziune economică și socială ale Uniunii Europene, prin abordarea disparităților economice dintre regiunile mai dezvoltate și cele rămase în urmă. Aceste fonduri sunt esențiale pentru sprijinirea creșterii economice și a locurilor de muncă în regiunile mai puțin dezvoltate, dar și pentru investițiile în infrastructură și inovare.

II.1.1 Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDR)

Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDR) este unul dintre cele mai importante instrumente ale politicii de coeziune ale UE, având ca obiectiv principal reducerea decalajelor dintre regiunile europene în ceea ce privește dezvoltarea economică și socială. FEDR se concentrează pe finanțarea proiectelor care stimulează creșterea competitivității economice și crearea de locuri de muncă, contribuind astfel la consolidarea coeziunii economice și sociale.

Alocarea financiară a FEDR în cadrul Cadrului Financiar Multiannual (CFM) 2014-2020 a fost de aproximativ 200 miliarde de euro, fondurile fiind distribuite în funcție de nivelul de dezvoltare al regiunilor. De exemplu, în regiunile dezvoltate, cel puțin 80% din fonduri trebuiau alocate pentru priorități legate de cercetare și inovare, competitivitate și o economie cu emisii reduse de carbon. În regiunile de tranziție, concentrarea a fost de 60%, iar în regiunile mai puțin dezvoltate, de 50%.

În cadrul FEDR, au fost finanțate diverse domenii prioritare, precum cercetarea și inovarea, competitivitatea întreprinderilor mici și mijlocii (IMM-uri), dezvoltarea infrastructurii și protecția mediului. În plus, FEDR a jucat un rol important în sprijinirea cooperării transfrontaliere, interregionale și transnaționale, contribuind la consolidarea relațiilor economice și sociale între statele membre.

Ritmul de contractare și absorbție a fondurilor FEDR a variat considerabil între statele membre. De exemplu, România, Grecia și Cipru au înregistrat cele mai mari rate de contractare, dar, în unele cazuri, aceste rate nu au fost susținute de o absorbție corespunzătoare a fondurilor.

Evaluarea succesului fondurilor FEDR depinde, aşadar, nu doar de contractarea fondurilor, ci şi de utilizarea lor eficientă.

II.1.2 Fondul Social European (FSE)

Fondul Social European (FSE) este un alt instrument esenţial în politica de coeziune a UE, axându-se pe investiţii în capitalul uman. FSE sprijină proiecte care vizează îmbunătăţirea accesului la locuri de muncă, formarea profesională şi incluziunea socială, cu un accent deosebit pe sprijinirea persoanelor vulnerabile, cum ar fi şomerii pe termen lung, persoanele cu dizabilităţi şi minorităţile.

În cadrul CFM 2014-2020, FSE a reprezentat aproximativ 25% din bugetul politicii de coeziune, cu fonduri alocate pentru promovarea ocupării forţei de muncă durabile, îmbunătăţirea accesului la educaţie şi formare profesională, şi sprijinirea incluziunii sociale. Principalii beneficiari ai FSE sunt persoanele fizice, dar şi IMM-urile, întreprinderile sociale şi alte entităţi economice.

Fondurile FSE au fost utilizate pentru sprijinirea grupurilor vulnerabile şi pentru combaterea excluziunii sociale. De exemplu, în România, fondurile FSE au contribuit la creşterea incluziunii sociale în rândul populaţiei defavorizate şi la sprijinirea educaţiei vocaţionale.

Ritmul de absorbţie al fondurilor FSE a fost, în general, mai lent comparativ cu al altor fonduri europene, iar unele state membre au întâmpinat dificultăţi în utilizarea integrală a fondurilor alocate până la finalul perioadei de implementare. România a înregistrat un nivel relativ ridicat de contractare a fondurilor FSE, dar absorbţia a fost afectată de problemele administrative şi de capacitatea redusă a instituţiilor de management.

II.1.3 Fondul de Coeziune (FC)

Fondul de Coeziune este destinat în special statelor membre ale UE cu un PIB pe cap de locuitor sub 90% din media UE. Acest fond sprijină investiţiile în infrastructura de transport şi protecţia mediului, cu scopul de a reduce disparităţile economice şi sociale şi de a îmbunătăţi conectivitatea regională.

În cadrul CFM 2014-2020, Fondul de Coeziune a fost alocat în principal pentru infrastructurile de reţea în domeniile transportului şi energiei, protecţia mediului şi adaptarea la schimbările climatice. Aceste investiţii au vizat atât dezvoltarea durabilă, cât şi creşterea ecologică, contribuind la atingerea obiectivelor climatice ale UE.

În ceea ce priveşte România, alocările din Fondul de Coeziune au vizat modernizarea infrastructurii de transport şi îmbunătăţirea eficienţei energetice. Deşi România a contractat o sumă

semnificativă din Fondul de Coeziune, absorbția acestor fonduri a fost afectată de întârzieri în implementarea proiectelor și de problemele administrative.

II.1.4 Planul Național de Redresare și Reziliență al României (PNRR)

Pandemia de COVID-19 a avut un impact devastator asupra economiilor europene, iar România a fost nevoită să răspundă prin măsuri de redresare economică, inclusiv prin Planul Național de Redresare și Reziliență (PNRR).

PNRR-ul României include reforme și investiții publice menite să sprijine reziliența și tranziția verde și digitală a economiei. Fondurile alocate prin PNRR sunt destinate, printre altele, modernizării infrastructurii, dezvoltării energiei regenerabile, reformării sistemului de sănătate și educație, precum și îmbunătățirii guvernantei publice.

În cadrul PNRR, România va beneficia de fonduri în valoare de 29,2 miliarde de euro, dintre care 14,2 miliarde sub formă de granturi și 14,9 miliarde sub formă de împrumuturi. Aceste fonduri sunt esențiale pentru recuperarea economică a României și pentru atingerea obiectivelor de dezvoltare pe termen lung.

II.2. Condițiile prealabile necesare utilizării eficiente și eficace a fondurilor europene nerambursabile

Utilizarea eficientă a fondurilor europene nerambursabile necesită respectarea unor etape, instrumente și mecanisme clar definite, care să asigure atingerea obiectivelor pe termen scurt, mediu și lung. Molle (2008) sugerează un model în șase etape pentru politica de coeziune, adaptat după Jones și politica publică:

1. **Evaluarea problemelor** – Această etapă se concentrează pe identificarea cauzelor ce au dus la neconvergența economică, socială sau teritorială și măsurarea acestor discrepanțe.
2. **Crearea unui sistem de intervenții** – Implică dezvoltarea unui set de măsuri pentru a soluționa problemele identificate, implicând întrebări referitoare la cine și cum poate interveni, care sunt instrumentele necesare și tipurile de acțiuni corespunzătoare.
3. **Specificarea obiectivelor și adaptarea instrumentelor** – O etapă importantă în care se coordonează acțiunile între nivelurile instituționale implicate, pentru a răspunde eficient problemelor identificate.
4. **Implementarea acțiunilor** – Aceasta presupune derularea efectivă a proiectelor și acțiunilor pe baza planurilor aprobate, sub principiile de parteneriat și programare.

5. **Monitorizarea eficienței și eficacității** – Verificarea modului în care măsurile adoptate își ating scopul, asigurând astfel coerența și relevanța lor.

6. **Evaluarea rezultatelor** – Implică analiza lecțiilor învățate, încheierea unui ciclu și pregătirea pentru următoarele politici de coeziune.

Documentele esențiale pentru aceste etape includ Orientările metodologice, Cadrul Strategic Comun, Acordul de Parteneriat și Programele Operaționale. Un rol crucial îl joacă condiționalitățile ex-ante și ex-post, care asigură că statele membre implementează corect politica de coeziune, cu scopul final de a atinge obiectivele strategiei Europa 2020.

II.2.1. Tipuri de instituții necesare implementării politicilor europene

Succesul gestionării fondurilor europene depinde de capacitatea instituțională adecvată a statelor membre. Conform North (1990), instituțiile joacă un rol cheie în performanța economică și în dezvoltarea regională, acestea fiind împărțite în formale și informale. **Instituțiile formale**, cum sunt regulile politice și economice, contribuie la consolidarea statului de drept și la menținerea unui mediu economic stabil, favorizând competiția, inovația și eficiența. În schimb, **instituțiile informale**, cum sunt normele și tradițiile, influențează comportamentele economice și sociale. Pentru implementarea fondurilor europene, instituțiile formale implicate includ Comitetele de Monitorizare a Programelor Operaționale, Autoritățile de management, Organismele intermediare, Autoritățile de certificare și plată și Autoritățile de Audit. Fiecare dintre acestea are responsabilități specifice în gestionarea, monitorizarea și implementarea proiectelor finanțate din fonduri europene, asigurând respectarea legislației europene și naționale.

II.2.2. Mecanismul de implementare al fondurilor europene la nivelul statelor membre

Statele membre ale UE trebuie să ofere garanția că fondurile sunt cheltuite în conformitate cu legislația europeană. Acest lucru se realizează prin sisteme de gestionare, monitorizare și raportare financiară clare, care identifică organismele responsabile și asigură auditul adecvat.

Implementarea proiectelor finanțate urmează un ciclu bine definit, începând cu **faza de depunere**, ce implică cercetarea documentelor aferente fondurilor, precum ghidul solicitantului și cererea de finanțare. Urmează faza de **evaluare**, care presupune verificarea eligibilității și conformității proiectului, evaluarea tehnică și financiară și selecția proiectelor. După evaluare, urmează faza **precontractuală**, în care sunt îndeplinite condițiile necesare semnării contractului de finanțare. **Implementarea** proiectului începe la data stabilită în contract și este monitorizată de

organisme intermediare. Monitorizarea implică colectarea de date despre progresul fizic și procedural al proiectului și se extinde până la 3-5 ani după finalizarea proiectului, pentru a verifica durabilitatea rezultatelor obținute.

Această structură riguroasă asigură că fondurile europene sunt utilizate corespunzător, iar rezultatele proiectelor finanțate contribuie eficient la dezvoltarea regională și coeziunea socială.

Capitolul III. Implementarea Politicii de Coeziune în România prin Intermediul Fondurilor Europene Nerambursabile

Politica de coeziune a Uniunii Europene (UE) este una dintre cele mai importante politici ale blocului comunitar, având alocări bugetare semnificative pentru a sprijini regiunile mai puțin dezvoltate și a promova convergența economică în cadrul UE. Fondurile europene structurale și de investiții (ESI) joacă un rol crucial în realizarea acestui obiectiv, contribuind la dezvoltarea economică și socială a statelor membre, inclusiv România. Politica de coeziune este implementată prin trei etape **distincte**: programare, implementare și evaluare, fiecare cu propriile caracteristici și procese administrative.

III.1. Perioada de programare

Aceasta reprezintă etapa inițială a politicii de coeziune și implică o serie de negocieri între statele membre și Comisia Europeană. În această etapă, se adoptă cadrul financiar multianual (CFM), care stabilește limitele bugetare și liniile directoare pentru cheltuieli, urmate de adoptarea regulamentelor europene și a acordurilor de parteneriat.

III.1.1. Adoptarea Cadrului Financiar Multianual

CFM oferă o imagine de ansamblu a bugetului UE pentru o perioadă de cel puțin cinci ani, asigurând continuitatea și stabilitatea cheltuielilor UE. În cadrul perioadei 2014-2020, bugetul a fost orientat spre creștere economică durabilă și crearea de locuri de muncă. Acesta a introdus și o flexibilitate sporită a cheltuielilor, cu o revizuire obligatorie la mijlocul perioadei, în 2016, pentru ajustarea alocărilor bugetare în funcție de prioritățile identificate.

Pentru politica de coeziune, CFM a adus modificări importante, inclusiv ajustări ale pachetelor financiare și crearea unor noi instrumente financiare destinate regiunilor de tranziție. În plus, flexibilitatea la nivel de cheltuieli și angajamente a facilitat reacția rapidă la probleme economice și sociale emergente, cum ar fi migrația și șomajul în rândul tinerilor.

III.1.2. Adoptarea regulamentelor europene

Adoptarea regulamentelor europene completează Cadrul Financiar Multianual (CFM) și asigură încadrarea sumelor alocate pe categorii de fonduri și priorități de investiții. Regulamentele determină condițiile de alocare a fondurilor și regiunile eligibile. În perioada de programare 2014-2020, un singur set de reguli a fost creat pentru toate fondurile structurale și de investiții europene (ESI), ceea ce a permis o abordare unitară pentru atingerea obiectivelor Politicii de coeziune.

În cadrul perioadei 2021-2027, noile regulamente au adus modernizări și au introdus criterii de alocare suplimentare, cum ar fi rata șomajului în rândul tinerilor și nivelul de educație. Un alt aspect important este creșterea dimensiunii urbane a Politicii de coeziune, prin alocarea a 6% din FEDR pentru dezvoltarea urbană durabilă.

III.1.3. Adoptarea Acordului de Parteneriat

Acordul de Parteneriat este documentul-cheie care stabilește strategia și prioritățile fiecărui stat membru pentru utilizarea fondurilor ESI. Acesta este negociat între statul membru și Comisia Europeană, iar în cazul României, pentru perioada 2014-2020, Acordul a fost adoptat în august 2014. Fondurile alocate au fost de 23 de miliarde de euro pentru politica de coeziune, opt miliarde de euro pentru dezvoltare rurală și 168 de milioane de euro pentru pescuit și afaceri maritime.

Acordul de Parteneriat identifică nevoile de dezvoltare ale României pe baza strategiilor naționale și regionale. De asemenea, documentul prevede sinergii între obiectivele tematice și măsurile specifice necesare pentru o implementare eficientă.

La nivel instituțional, Acordul de Parteneriat introduce un mecanism multi-nivel de coordonare pentru asigurarea coerenței și sinergiilor între fondurile ESI și alte instrumente financiare ale UE, precum Programul Național de Redresare și Reziliență (PNRR).

III.1.4. Adoptarea Programelor Operaționale

După adoptarea Acordului de Parteneriat, programele operaționale sunt trimise Comisiei Europene pentru aprobare, împreună cu evaluările ex-ante. Fiecare program operațional include măsuri specifice pentru implementarea eficientă a fondurilor ESI și stabilește priorități, obiective și alocări bugetare corespunzătoare.

În perioada 2021-2027, programele operaționale au fost adaptate noilor cerințe ale CFM și au fost descentralizate în cele opt regiuni de dezvoltare ale României. Printre noutățile din această

perioadă se numără și crearea unui program distinct pentru sănătate și împărțirea Programului Operațional Capital Uman în mai multe programe separate.

III.1.5. Acreditarea Autorităților de Management

Un pas crucial în procesul de programare este acreditarea Autorităților de Management, care au responsabilitatea gestionării și implementării fondurilor ESI. În România, Ministerul Fondurilor Europene (MFE) a fost instituția centrală responsabilă de coordonarea fondurilor europene în perioada 2014-2020, cu excepția fondurilor destinate agriculturii, gestionate de Ministerul Agriculturii. În perioada 2021-2027, Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene (MIPE) coordonează fondurile de coeziune și pe cele alocate prin PNRR. Autoritățile de management sunt esențiale pentru desfășurarea proiectelor, fiind responsabile de lansarea apelurilor de proiecte, evaluarea cererilor de finanțare, monitorizarea implementării proiectelor și prevenirea neregulilor.

III.2. Etapele de implementare ale proiectelor finanțate din fonduri europene nerambursabile

Implementarea proiectelor finanțate din fonduri europene nerambursabile reprezintă o etapă complexă și esențială în utilizarea eficientă a resurselor alocate de Uniunea Europeană. Aceasta include toate procesele necesare pentru realizarea obiectivelor stabilite prin proiecte, de la depunerea cererilor de finanțare până la evaluarea finală și închiderea proiectului.

III.2.1. Inițierea și conceperea unui proiect

Primul pas în implementarea unui proiect european este inițierea și conceperea acestuia. Acest proces presupune identificarea unei nevoi sau a unei oportunități de finanțare, urmată de dezvoltarea unei idei de proiect care să răspundă acestei nevoi. Proiectele trebuie să fie aliniate cu obiectivele specifice ale programelor de finanțare și să fie concepute în conformitate cu cerințele ghidurilor de finanțare. În această etapă, solicitantul trebuie să elaboreze documentația necesară pentru depunerea cererii de finanțare, care include descrierea detaliată a activităților propuse, a resurselor necesare și a rezultatelor așteptate. Este esențial ca această documentație să fie completă și corectă pentru a maximiza șansele de aprobare a proiectului.

III.2.2. Implementarea și controlul unui proiect

După aprobarea finanțării și semnarea contractului de finanțare, urmează etapa de implementare propriu-zisă a proiectului. Aceasta este cea mai lungă și mai complexă etapă, implicând punerea în aplicare a activităților planificate, monitorizarea costurilor și a resurselor, precum și respectarea termenelor stabilite.

Un element cheie în această etapă este monitorizarea constantă a progresului proiectului pentru a se asigura că acesta se desfășoară conform planului. Beneficiarii trebuie să întocmească rapoarte periodice de progres și să mențină o comunicare constantă cu autoritățile de management, astfel încât să fie capabili să adreseze orice problemă care apare pe parcurs.

Controlul implementării este realizat prin verificări periodice efectuate de către autoritățile de management sau de alte organisme desemnate. Aceste verificări urmăresc să se asigure că activitățile și cheltuielile sunt în conformitate cu planul aprobat și cu regulile europene și naționale.

Finalizarea proiectului presupune încheierea tuturor activităților și întocmirea documentelor necesare pentru raportarea finală. Beneficiarii trebuie să furnizeze dovezi că obiectivele și indicatorii de performanță au fost atinse și că fondurile au fost cheltuite în mod corespunzător.

Evaluarea finală a proiectului este realizată de către autoritățile de management și de organismele de audit. Aceasta include verificarea completitudinii și corectitudinii documentației finale, precum și evaluarea impactului proiectului. O parte importantă a acestei etape este verificarea sustenabilității proiectului, asigurându-se că rezultatele obținute sunt menținute și după finalizarea perioadei de implementare.

III.3. Mecanismele instituționale de evaluare a alocării fondurilor europene nerambursabile în România

Monitorizarea și evaluarea fondurilor europene sunt procese esențiale pentru asigurarea eficienței și transparenței utilizării acestora. Aceste procese implică monitorizarea continuă a implementării proiectelor și evaluarea rezultatelor obținute, cu scopul de a îmbunătăți performanța și de a corecta eventualele deficiențe.

III.3.1. Monitorizarea proiectelor

Monitorizarea proiectelor finanțate din fonduri europene se realizează printr-o serie de rapoarte și evaluări periodice, întocmite atât de către beneficiari, cât și de autoritățile de

management. Aceste rapoarte urmăresc progresul implementării proiectelor în raport cu obiectivele și indicatorii stabiliți.

Rapoartele anuale de implementare sunt un instrument esențial în acest proces, oferind o imagine de ansamblu asupra stadiului implementării proiectelor. Acestea includ informații despre activitățile desfășurate, cheltuielile realizate și progresul înregistrat în atingerea indicatorilor de performanță.

Un alt element important în monitorizarea proiectelor îl reprezintă reuniunile anuale de examinare, în cadrul cărora autoritățile naționale și Comisia Europeană evaluează progresul înregistrat și identifică eventualele probleme care necesită soluții.

III.3.2. Evaluarea proiectelor

Evaluarea proiectelor finanțate din fonduri europene este un proces continuu, care se desfășoară pe toată durata de implementare a acestora, dar și după finalizarea lor. Evaluările pot fi ex-ante, pe parcurs sau ex-post, fiecare având un rol specific în asigurarea calității și eficienței proiectelor.

- Evaluările ex-ante au loc înainte de implementarea proiectelor și au rolul de a analiza relevanța și fezabilitatea acestora. Aceste evaluări contribuie la îmbunătățirea calității planificării și la identificarea riscurilor care ar putea afecta implementarea proiectului.
- Evaluările pe parcurs se realizează în timpul implementării proiectului și urmăresc să evalueze eficacitatea și eficiența acestuia. Aceste evaluări oferă informații esențiale pentru ajustarea strategiilor și pentru corectarea eventualelor deficiențe în timp util.
- Evaluările ex-post au loc după finalizarea proiectului și au scopul de a analiza impactul acestuia. Aceste evaluări măsoară rezultatele obținute în raport cu obiectivele inițiale și contribuie la îmbunătățirea procesului de implementare pentru proiectele viitoare.

Evaluările proiectelor sunt realizate de experți independenți, care asigură obiectivitatea și imparțialitatea procesului. Concluziile acestor evaluări sunt utilizate pentru a formula recomandări care să sprijine îmbunătățirea politicilor și programelor de finanțare.

Etaple de implementare și evaluare a proiectelor finanțate din fonduri europene nerambursabile sunt esențiale pentru succesul acestora. O implementare riguroasă, combinată cu o monitorizare și evaluare eficientă, asigură utilizarea corespunzătoare a fondurilor și atingerea obiectivelor de dezvoltare stabilite. România, prin intermediul autorităților de management și al instituțiilor abilitate, trebuie să continue să îmbunătățească aceste procese pentru a maximiza beneficiile aduse de fondurile europene.

Capitolul IV: Evaluarea eficacității fondurilor europene nerambursabile – Metode utilizate în cercetările științifice

IV.1. Abordări metodologice privind evaluarea eficienței fondurilor europene nerambursabile în literatura de specialitate

Politica de coeziune a Uniunii Europene (UE) a crescut constant ca importanță și buget odată cu extinderea Uniunii și creșterea disparităților economice între statele membre. Fondurile structurale au devenit unul dintre cele mai semnificative instrumente pentru sprijinirea convergenței și reducerea disparităților economice. Studiile de specialitate, precum cele realizate de Maucorps Jestl și Romisch (2020), au subliniat impactul major al acestor fonduri asupra competitivității și angajabilității, iar cercetarea continuă să se axeze pe evaluarea eficienței acestor alocări.

Diversitatea metodologiilor și tehnicilor utilizate în evaluarea fondurilor europene reflectă dificultatea de a determina impactul direct și pe termen lung al acestor intervenții economice. Maucorps Jestl și Romisch (2020) subliniază faptul că efectele fondurilor europene devin evidente pe termen lung, datorită caracterului complex și progresiv al implementării.

Cercetătorii precum Beutel (2002), Rodriguez-Pose și Fratesi (2004), Dall'erba și Le Gallo (2008) și Esposti și Bussoletti (2008) au adoptat metode diferite de evaluare, cum ar fi analizele input-output, modelele econometrice sau modelele de echilibru general aplicat (AGEM). Fiecare dintre aceste abordări are avantaje și limite, în funcție de contextul regional și obiectivele de politică regională ale UE.

IV.1.1. Modelele macroeconomice

Printre cele mai frecvent utilizate modele pentru evaluarea eficienței fondurilor europene sunt cele macroeconomice. Acestea au fost dezvoltate pentru a cuantifica impactul pe termen lung al investițiilor publice, în special în infrastructură, capital uman și cercetare-dezvoltare. Printre

modelele discutate în literatură se numără HERMIN, QUEST și RHOMOLO, fiecare oferind o abordare distinctă asupra efectelor pe termen scurt și lung ale fondurilor europene.

IV.1.1.1. Modelul HERMIN

Modelul HERMIN a fost inițial dezvoltat pentru a evalua impactul sprijinului pentru coeziune asupra economiilor mai puțin dezvoltate din UE, cum ar fi Irlanda, Spania și Portugalia. Modelul se bazează pe un cadru neokeynesian pe termen scurt, combinat cu mecanisme neoclasice pe termen lung. HERMIN evidențiază efectele multiplicatoare pe partea cererii în timpul implementării fondurilor, urmate de îmbunătățiri pe partea ofertei, datorate acumulării de infrastructură și capital uman.

Un aspect interesant al modelului HERMIN este faptul că el se concentrează pe impactul global asupra PIB-ului, nu doar asupra ratelor de creștere pe termen scurt. Studiile realizate de Bradley și Untiedt (2007) au arătat că, după finalizarea fazei de implementare a fondurilor, impactul asupra PIB-ului continuă să fie pozitiv datorită îmbunătățirii condițiilor de operare ale întreprinderilor și productivității.

IV.1.1.2. Modelul QUEST

Modelul QUEST este un model DSGE (Dynamic Stochastic General Equilibrium) utilizat pentru a evalua impactul pe termen lung al fondurilor asupra productivității și competitivității. În comparație cu HERMIN, QUEST se axează mai mult pe efectele pe termen lung ale ofertei, în special asupra capitalului uman și cercetării-dezvoltării. Un avantaj al modelului QUEST este faptul că poate analiza efectele legăturilor comerciale și migrației între statele membre, astfel surprinzând mai bine dinamica economiilor interconectate.

Varga și in't Veld (2011) subliniază că QUEST oferă o evaluare detaliată a efectelor fondurilor structurale asupra competitivității internaționale, dar indică și un potențial de excludere pe termen scurt, datorită creșterii costurilor salariale și scăderii competitivității prețurilor.

IV.1.1.3 Privire comparativă asupra modelelor Quest și Hermin

Conform studiului derulat de Polverari și Bachtler (2014), rezultatele celor două modele diferă datorită ipotezelor teoretice diferențiate cu privire la structura și funcționarea economiei, cu precădere în relație cu efectele pe termen scurt ale cererii, respectiv cu cele pe termen lung ale ofertei. Astfel, în ceea ce privește prima dintre aceste perspective, ambele modele permit ca

stimularea cererii, alimentată de fondurile structurale, să crească consumul, dar și să excludă investițiile și activitatea din sectorul privat prin prețuri și salarii mai mari, ceea ce reduce competitivitatea internațională și conduce la creșterea importurilor. De asemenea, conform celor doi autori, QUEST presupune o modelare mai sofisticată a interacțiunilor internaționale, astfel încât fondurile structurale sunt prevăzute să genereze o apreciere reală a cursurilor de schimb în statele din afara zonei euro, reducând competitivitatea internațională

IV.1.1.4. Modelul RHOMOLO

RHOMOLO este un model de echilibru general spațial, care permite evaluarea impactului fondurilor europene la nivel regional (NUTS2). În contrast cu modelele HERMIN și QUEST, RHOMOLO încorporează dimensiuni spațiale și interregionale, fiind capabil să surprindă efectele migrației și comerțului între regiuni. Brandsma Kancs și Persyn (2014) susțin că RHOMOLO este esențial pentru a evalua specificitatea regională a politicii de coeziune și pentru a simula efectele pe termen lung ale investițiilor publice asupra creșterii economice regionale.

RHOMOLO oferă o abordare detaliată asupra economiilor locale și permite factorilor de decizie să înțeleagă mai bine cum interacționează investițiile în diferite regiuni, aspect esențial pentru dezvoltarea echilibrată a Uniunii Europene.

IV.1.2. Metodele econometrice

Modelele econometrice, precum cele utilizate de Dall'erba și Le Gallo (2008), Percoco (2005) și Berkowitz, Monfort și Pieńkowski (2019), sunt frecvent folosite pentru a evalua impactul fondurilor europene asupra convergenței regionale. Aceste modele se bazează pe analize de regresie și metode de potrivire (matching), oferind o imagine detaliată a modului în care fondurile au influențat creșterea economică în regiuni mai puțin dezvoltate.

Următoarele tabele prezintă pe scurt literatura în domeniul impactului fondurilor europene la nivel național și regional, în cadrul studiilor econometrice.

Tabelul nr.1. Sinteză a studiilor econometrice asupra efectelor Politicii de coeziune ce utilizează date la nivel național

Autori	Rezultatele studiului: impactul asupra creșterii economice	Operaționalizare a fondurilor structurale	Perioada supusă studiului	Unități cuprinse	Metode econometrice utilizate
Ederveen <i>et al.</i> (2006)	Fondurile structurale promovează creșterea economică și	Plăți FEDR (ca % din PIB)	1975-1995	12/13 state	Panel: Pooled OLS, FE, FD-

	convergența doar în statele membre ce au capacitatea instituțională potrivită.			membre	GMM
Beugelsdijk și Eijffinger (2005)	Fondurile structurale promovează creșterea; statele mai corupte nu câștigă mai puțin de la Politica de coeziune în privința creșterii economice.	Plățile fondurilor structurale (ca % din PIB)	1995-2001	UE-15	Panel: FD-GMM
Ederveen <i>et al.</i> (2002)	Impactul fondurilor structurale este pozitiv doar în statele cu economii deschise.	Plăți FEDR (ca % din PIB)	1960-1995	UE-12	Panel: Pooled OLS
Tomova <i>et al.</i> (2013)	Finanțarea prin fonduri structurale are efecte pozitive asupra obiectivelor de natură socio-economică, cu precădere în statele membre cu politici macroeconomice puternice.	Plățile fondurilor structurale (ca % din PIB)	1980-2010	UE-27	SEDI Index ¹

Sursa: date parțial preluate din studiul derulat de Hagen și Mohl (2009), completate cu cercetarea proprie.

Tabelul nr.2. Sinteză a studiilor econometrice asupra efectelor Politicii de coeziune ce folosesc date la nivel regional la nivelul Uniunii Europene

Autori	Rezultatele studiului: impactul asupra creșterii economice	Operaționalizarea fondurilor structurale	Perioada supusă studiului	Unități cuprinse	Metode econometrice utilizate
Becker <i>et al.</i> (2010)	Efect pozitiv și semnificativ de creștere în cazul regiunilor ce se încadrează în Obiectivul 1 (Convergență).	Variabila <i>dummy</i> = 1 pentru regiuni ce primesc finanțare din Obiectivul 1 (Convergență), 0 pentru orice altceva	1989-1993 1994-1999 2000-2006	Până la 3301 regiuni NUTS3 din UE 12/25	Panel: Regresie de analiză a discontinuității
Dall'erba și Le Gallo (2008)	Fondurile structurale nu au impact statistic semnificativ asupra convergenței regionale.	Plățile din fondurile structurale și restul angajamentelor din perioada 1994-1999 (ca % din PIB)	1989-1999	145 regiuni NUTS2 UE-12	Analiză cros-sectorială: model de întârziere spațială cu IV
Esposti și Bussoletti (2008)	Impact limitat al fondurilor structurale asupra creșterii regionale	Plățile din cadrul Obiectivului 1. Convergență pe cap de locuitor (în PPS)	1989-1999	206 regiuni NUTS2 UE-15	Panel: FD-GMM, SYS-GMM
Hagen și Mohl (2008)	Fondurile structurale au impact pozitiv, dar nu semnificativ statistic asupra creșterii regionale.	Plățile din cadrul Obiectivelor 1, 2 și 3, precum și angajamentele rămase din perioada 1994-1999 (ca % din PIB)	1995-2005	122 regiuni NUTS1/2 UE-15	Panel: abordarea scorului de propensiune generalizată
Mohl și	Fondurile structurale nu au	Plățile din cadrul	1997-2007	130	Model dinamic

¹ Indexul socio-economic de dezvoltare: indicele de dezvoltare socio-economică pentru țara j în perioada t , calculat ca media aritmetică a celor 15 indici normalizați pentru acea țară în perioada la care se aplică media cu ponderi egale și între cele patru dimensiuni de politică.

Hagen (2011)	impact semnificativ asupra nivelului regional de angajare, însă este găsit un efect condițional. Doar populația înalt calificată beneficiază de fondurile structurale.	Obiectivelor 1, 2 și 3		regiuni NUTS	de date în panel
Cappelen <i>et al.</i> (2003)	Efect pozitiv și semnificativ statistic asupra performanțelor de creștere. Efectele economice ale fondurilor sunt mai puternice în zonele mai dezvoltate, creșterea în regiunile mai sărace fiind împiedicată de lipsa dezvoltării segmentului de cercetare-dezvoltare și de o industrie subdezvoltată.	Plățile fondurilor structurale (ca % din PIB)	1980-1997	52 regiuni NUTS1/2 din 5 state membre	Panel: Pooled OLS, seturi de date cross-naționale
Maucorps <i>et al.</i> (2020)	Un efect semnificativ statistic și negativ al decalajului structural asupra creșterii PIB pe cap de locuitor și un efect pozitiv semnificativ statistic al dependenței de finanțarea PC asupra creșterii PIB pe cap de locuitor.	Cheltuielile FC (ca % din PIB) Cheltuielile FEDR per capita Cheltuielile FSE per capita	2008-2016	276 regiuni NUTS2 UE-28	SEM: model de ecuație structurală în trei pași
Boldrin și Canova (2001)	Politicile regionale și structurale servesc mai mult unui scop de redistribuție, motivat de echilibrul politic în care UE este constituită, însă efectele de creștere economică la nivel european sunt prea puțin semnificative.		1980-1996	185 regiuni NUTS2 UE-15	Regresii cu date cross-naționale
Dall'Erba (2005)	Există o relație pozitivă între creșterea regională și fondurile structurale, însă acestea din urmă nu reprezintă singurii factori care determină creșterea economică în regiunile UE.	Plățile totale și angajamentele de plată aferente programelor multianuale 1989-1993, 1994-1999	1989-1999	145 regiuni NUTS 2 UE12	Analiză exploratorie a datelor spațiale (ESDA)
Rodríguez-Pose și Novak (2013)	Autorii nu regăsesc un impact semnificativ al fondurilor structurale asupra convergenței asupra perioadei 1994-1999 odată ce controlează dotarea factorilor, condițiile inițiale și calitatea instituțională, însă regăsesc un impact semnificativ statistic pentru perioada 2000-2006	Cheltuielile efectuate din fondurile structurale per capita în fiecare regiune	1994-2006	133 regiuni NUTS1 și NUTS2 UE-15	Model empiric neo-clasic, ce folosește o estimare a datelor în panel cu efecte fixe de heteroscedastitate robustă
Pellegrini <i>et al.</i>	Impact pozitiv al politicii regionale asupra creșterii	Cheltuieli efectuate în perioada 1994-2006	1994-2006	213 Regiuni	Metoda grupului de

(2012)	economice			NUTS2 UE-15	comparație neexperimental - RDD
--------	-----------	--	--	----------------	---------------------------------------

Sursa: date parțial preluate din studiul derulat de Hagen și Mohl (2009), completate cu cercetarea proprie

Tehnici avansate, precum regression discontinuity design (RDD) și propensity score matching (PSM), sunt utilizate pentru a izola efectele fondurilor europene și a evalua impactul acestora asupra dezvoltării regionale. Aceste metode permit o comparație între regiunile beneficiare și cele nebeneficiare, oferind astfel o evaluare clară a eficienței politicilor de coeziune.

Tabelul nr. 3. Sinteza a studiilor econometrice asupra efectelor Politicii de coeziune ce folosesc date la nivel regional într-un singur stat membru

Autori	Rezultatele studiului	Operaționalizarea fondurilor structurale	Perioada supusă studiului	Unități cuprinse	Metode econometrice utilizate
Percoco (2005)	Fondurile structurale induc un nivel ridicat de volatilitate referitor la ratele de creștere.	Plățile din cadrul Obiectivului 1. Convergență (ca % din PIB)	1994-1999	6 regiuni NUTS2 Italia	Panel: GMM-IV
deGuido și Emanuele (2015)	Nivel limitat al impactului asupra angajabilității, populației și al costurilor de locuire	Plățile cumulate din perioada 2008-2013	2007-2013	325 piețe de muncă locale din 8 regiuni din sudul Italiei	DID, OLS
de la Fuente <i>et al.</i> (1995)	Din cauza lipsei politicilor redistributive din regiuni, efectele sunt minore, sprijinul FEDR fiind singurul care a dovedit un ușor impact de reducere a disparităților dintre regiuni.	Fondurile FEDR	1986-1990	18 regiuni din Spania	Funcția de producție agregată, OLS
Psycharis <i>et al.</i> (2018)	Proiectele la scară largă cofinanțate din fonduri europene îmbunătățesc competitivitatea și ajută la reducerea disparităților regionale. Intervențiile la scară mai mică sunt factorii critici pentru creșterea și dezvoltarea economică locală. Proiectele cofinanțate din fonduri europene investesc mai mult în infrastructură decât investițiile publice.	Plățile din fondurile structurale	2000-2014	51 regiuni NUTS3, Grecia	Model neoclassic condițional de β -convergență cu efecte de interacțiune în timp, Pooled OLS
Arbolino <i>et al.</i> (2018)	Fondurile structurale au avut implicații pentru economiile regionale prin reducerea consecințelor negative ale	Indicatorul de realizare financiară (plăți din fonduri totale disponibile)	2007-2013	20 regiuni NUTS3, Italia	Serii de timp, Estimatorul cu efecte fixe cu erori Driscoll-

	șocurilor economice, deși rolul lor era de a rezolva problemele economice pe termen lung.	anual			Kraay
Aiello și Pupo (2011)	Chiar dacă fondurile structurale au avut un impact mai mare în sud comparativ cu centrul și nordul țării, acestea nu au contribuit la reducerea diferenței de productivitate în Italia.	Cheltuielile fondurilor structurale realizate efectiv de fiecare regiune	1996-2007	Italia	Model de creștere cu date în panel Estimatori: LSDV GMM-SYS

Sursa: date parțial preluate din studiul derulat de Hagen și Mohl (2009), completate cu cercetarea proprie.

IV.2 - Evaluarea impactului fondurilor structurale asupra IMM-urilor: o sinteză a literaturii din domeniu

Microîntreprinderile constituie aproximativ 93% din companiile nefinanciare din Europa, având o contribuție semnificativă la PIB-ul regional și la ocuparea forței de muncă. Sprijinul acordat acestor întreprinderi prin politica de coeziune a UE este crucial pentru reducerea disparităților economice și sociale. Politicile Uniunii Europene, prin intermediul Fondului European de Dezvoltare Regională (FEDR) și Fondului Social European (FSE), au sprijinit microîntreprinderile, promovând crearea de locuri de muncă și dezvoltarea economică în zonele mai puțin dezvoltate.

Mai multe studii au analizat efectele fondurilor europene asupra performanței IMM-urilor. De exemplu, Gouveia Henriques și Costa (2021) au utilizat metoda DEA pentru a evalua eficiența fondurilor structurale, iar rezultatele indică faptul că regiunile cu condiții socio-economice mai favorabile au absorbit fondurile mai eficient. Pe de altă parte, studiile lui Berkowitz și Monfort (2019) arată rezultate mixte privind impactul fondurilor asupra creșterii productivității.

Modelul Canvas, utilizat de Oliński și Szamrowski (2016), a relevat faptul că fondurile europene influențează în special partea logică a modelului de afaceri a microîntreprinderilor, îmbunătățind resursele și structura costurilor. Alte studii, precum cel realizat de Piatkowski (2020), au arătat că IMM-urile sprijinite de fonduri europene și-au îmbunătățit poziția competitivă pe piață, crescând cifra de afaceri și numărul de angajați.

În concluzie, sprijinul acordat microîntreprinderilor prin politica de coeziune este vital pentru dezvoltarea lor, contribuind la reducerea disparităților regionale și la promovarea inovării și antreprenoriatului. Totuși, eficiența fondurilor depinde de capacitatea administrativă și economică a regiunilor și de utilizarea strategică a resurselor disponibile.

Capitolul IV evidențiază diversitatea abordărilor metodologice utilizate în evaluarea eficienței fondurilor europene nerambursabile. Modelele macroeconomice, econometrice și evaluările

calitative oferă perspective complementare asupra modului în care fondurile europene contribuie la creșterea economică și convergența regională. Fiecare dintre aceste metode are avantaje și limitări, iar utilizarea lor combinată oferă o evaluare mai robustă și detaliată a impactului fondurilor asupra dezvoltării regionale.

CAPITOLUL V. EVALUAREA EFICACITĂȚII PROGRAMELOR POR ȘI PNDR LA NIVELUL MICROÎNTRERINDERILOR ÎN PERIOADA 2007- 2013

V.1. Obiectivele cercetării integrate în acest capitol

Capitolul V își propune să identifice impactul și eficacitatea fondurilor europene alocate microîntreprinderilor prin POR și PNDR asupra performanței economice a acestora în România. Cercetarea se va axa atât pe nivelul urban, cât și pe cel rural, analizând în detaliu diferențele și similitudinile în ceea ce privește utilizarea și efectele acestor fonduri.

O1. Evaluarea impactului fondurilor POR asupra microîntreprinderilor. Acest obiectiv vizează să analizeze modul în care fondurile alocate microîntreprinderilor prin Programul Operațional Regional (POR) au influențat performanța economică a acestora în diverse regiuni ale României.

O2. Analiza eficacității fondurilor PNDR în mediul rural. Acest obiectiv își propune să examineze eficacitatea fondurilor alocate microîntreprinderilor din mediul rural prin Programul Național de Dezvoltare Rurală (PNDR). Cercetarea va evalua modul în care aceste fonduri au contribuit la dezvoltarea economică și la creșterea sustenabilității microîntreprinderilor rurale, precum și la reducerea disparităților economice între mediul rural și cel urban.

O3. Compararea performanței economice a microîntreprinderilor din mediul urban vs din mediul rural. Scopul acestui obiectiv este de a identifica diferențele în eficiența utilizării fondurilor europene alocate între microîntreprinderile din mediul urban și rural. Acest obiectiv urmărește să determine măsura în care fondurile europene au fost un factor determinant pentru succesul economic și creșterea acestor afaceri, luând în considerare indicatori economici specifici precum profitul, cifra de afaceri, crearea de locuri de muncă.

V.2. Descrierea programului POR – rol, obiective specifice și axe prioritare

Programul Operațional Regional (POR) 2007-2013, aprobat de Comisia Europeană în 2008, a avut un buget de 4,38 miliarde de euro, din care 3,7 miliarde euro au fost cofinanțate prin Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDR). Obiectivul general al programului a fost dezvoltarea

echilibrată a regiunilor României, prin îmbunătățirea infrastructurii, susținerea mediului de afaceri și stimularea polilor urbani de creștere. Strategia a urmărit reducerea disparităților economice dintre regiunile mai dezvoltate și cele rămase în urmă, concentrându-se pe crearea de locuri de muncă și dezvoltarea infrastructurii. Programul a fost structurat pe șase axe prioritare, printre care sprijinirea dezvoltării durabile a orașelor și promovarea turismului, iar alocările financiare au fost orientate în funcție de gradul de dezvoltare al fiecărei regiuni.

V.3. Descrierea Programului Național de Dezvoltare Rurală 2007-2013 (PNDR)

Programul Național de Dezvoltare Rurală (PNDR) 2007-2013 a fost implementat pentru a sprijini dezvoltarea mediului rural din România și s-a aliniat cu Politica Agricolă Comună a Uniunii Europene. Aprobarea de către Comisia Europeană a avut loc în februarie 2008, iar programul a fost activ până în 2015. Principalele obiective au inclus îmbunătățirea competitivității agriculturii și silviculturii, protecția mediului și creșterea calității vieții în mediul rural, cu un accent puternic pe modernizarea infrastructurii și diversificarea economiei rurale. Programul a fost structurat pe patru axe prioritare: creșterea competitivității sectoarelor agricol și forestier, îmbunătățirea mediului și a spațiului rural, calitatea vieții și diversificarea economiei rurale, și inițiativa LEADER pentru dezvoltare locală.

PNDR a sprijinit modernizarea a peste 12.000 de ferme și a contribuit la crearea a 60.000 de noi locuri de muncă în mediul rural, depășind obiectivele inițiale. Investițiile au contribuit semnificativ la îmbunătățirea infrastructurii, cum ar fi reabilitarea a peste 4.000 km de drumuri rurale și extinderea accesului la apă potabilă și canalizare pentru aproximativ 3.000 de localități. De asemenea, sprijinul acordat pentru diversificarea activităților economice a facilitat crearea și dezvoltarea de afaceri non-agricole în zonele rurale, contribuind astfel la stabilitatea economică a acestor regiuni. Programul a adus îmbunătățiri în productivitatea și competitivitatea microîntreprinderilor, sprijinind dezvoltarea durabilă și sustenabilă a economiei rurale din România.

V.4. Metodologia de analiză utilizată

Pentru evaluarea impactului fondurilor europene asupra microîntreprinderilor din România, studiul utilizează două metode principale de analiză statistică: **Propensity Score Matching (PSM)** și **Difference-in-Difference (DiD)**, ambele contrafactuale, care permit izolarea efectelor fondurilor de alte variabile externe.

Propensity Score Matching (PSM) este o tehnică folosită pentru a compara beneficiarii fondurilor cu un grup de control similar, pe baza unor caracteristici observabile, precum sectorul de activitate și locația. Pașii includ calcularea scorurilor de propensitate prin modele logistice, realizarea matching-ului (prin metode precum nearest neighbour), și evaluarea balansării între grupuri folosind indicatorul Standardized Mean Difference (SMD). Această tehnică urmărește reducerea bias-ului în comparațiile dintre grupuri.

Difference-in-Difference (DiD) compară schimbările în variabilele de rezultat înainte și după intervenție între grupul de tratament (beneficiarii fondurilor) și grupul de control. DiD izolează efectul tratamentului (finanțarea europeană) și este implementat prin modele de regresie care includ variabile de tratament, perioada post-intervenție și interacțiunea dintre acestea. Coeficientul rezultat indică măsura în care tratamentul a afectat variabilele, cum ar fi numărul de angajați sau cifra de afaceri.

Procesul de culegere a datelor a inclus solicitarea listelor cu microîntreprinderi beneficiare și non-beneficiare de la Agențiile de Dezvoltare Regională (ADR-uri) și Ministerul Dezvoltării. După obținerea listelor, baza de date a fost completată cu informații financiare pentru perioada 2008-2019 (număr de angajați, cifra de afaceri, profit net, active). Datele au fost colectate din surse online, precum www.listafirme.ro și Orbis, și au fost verificate pentru acuratețe. Baza de date a inclus 2.111 companii beneficiare și un grup de control de 3.000 companii non-beneficiare, structurate pe regiuni și ani, în funcție de momentul semnării contractelor de finanțare.

Astfel, studiul oferă o analiză riguroasă și detaliată a impactului fondurilor europene asupra microîntreprinderilor, folosind metode robuste și date extinse pentru a surprinde schimbările economice pe termen mediu și lung.

V.5. Aplicarea metodologiei

În cadrul analizei programului POR, metodologia Propensity Score Matching (PSM) a fost utilizată pentru a selecta un grup de control comparabil cu grupul de tratament (companii finanțate prin POR, DMI 4.3 în perioada 2007-2013). Procesul a implicat utilizarea variabilelor de control, precum regiunea, sectorul de activitate, activele și datoriile, iar metoda nearest neighbour a fost aplicată pentru matching. După formarea grupurilor, s-a folosit tehnica Difference-in-Difference (DiD) pentru a evalua impactul programului asupra variabilelor de rezultat: numărul mediu de angajați, cifra de afaceri și profitul net. Compararea a avut loc între perioadele 2008-2019, luând în considerare anii de referință (2008, 2015 și 2019) pentru a observa efectele pe termen mediu și lung.

În analiza programului PNDR, grupul de tratament a fost format din firme finanțate, iar cel de control din firme care au aplicat, dar nu au primit finanțare. Metodologia DiD a analizat variabile precum numărul mediu de angajați, cifra de afaceri, EBITDA și indicatorii de rentabilitate (ROE, ROCE), pentru a evalua impactul fondurilor europene asupra performanței economice a companiilor. Variabilele de control au inclus activele totale, capitalurile proprii și datoriile, iar rezultatele au permis izolarea efectelor programelor de finanțare asupra performanței firmelor, oferind o analiză detaliată a eficienței acestora.

V.6. Rezultatele cercetării

V.6.1. Rezultate privind impactul fondurilor europene asupra IMM-urilor din cadrul POR 2007-2013

Rezultatele privind impactul fondurilor europene asupra IMM-urilor din cadrul POR 2007-2013 (D.M.I. 4.3.)

Numărul de angajați: Analiza DiD a evidențiat o creștere semnificativă a numărului de angajați în firmele care au beneficiat de finanțare în primii ani post-intervenție (2008-2013), coeficienții „treated*post” fiind semnificativi pozitiv în majoritatea perioadelor analizate. Cu toate acestea, efectele pozitive au fost moderate în anii următori (2014-2019), în unele cazuri fiind ne semnificative sau negative, ceea ce indică o stabilizare a pieței muncii. Pe termen mediu (2015 vs 2008), se observă o creștere semnificativă a numărului de angajați în firmele tratate comparativ cu cele netratate, dar această creștere nu s-a menținut până în 2019.

Cifra de afaceri: Pentru cifra de afaceri, rezultatele indică un efect variabil al fondurilor europene. În primii ani (2008-2013), diferențele între firmele tratate și cele de control nu au fost semnificative. Totuși, pentru perioada 2014-2015, coeficientul „treated*post” a devenit semnificativ pozitiv, indicând un impact favorabil al fondurilor asupra performanței economice. Pe termen lung, însă, impactul nu s-a menținut, coeficienții din anii 2015-2019 sugerând o scădere a cifrei de afaceri pentru firmele tratate, indicând faptul că efectul fondurilor europene a fost temporar și limitat.

Profit net: Analiza profitului net arată rezultate mixte. În perioada 2009-2010, efectul fondurilor a fost negativ, cu o scădere a profitului net în firmele tratate. În alte perioade (2014-2015), impactul a fost pozitiv și semnificativ, sugerând că intervenția a avut un efect favorabil. În general, însă, majoritatea coeficienților „treated*post” nu au fost semnificativi statistic, indicând că fondurile europene nu au avut un impact consistent asupra profitului net pe termen lung.

VI.2. Rezultatele privind impactul fondurilor europene asupra IMM-urilor din cadrul PNDR 2007-2013 (Măsura 312)

Numărul de angajați: Impactul fondurilor europene asupra numărului de angajați a fost modest și limitat în timp. Deși în perioada 2008-2009 s-a observat o creștere semnificativă a numărului de angajați în firmele tratate, acest efect nu s-a menținut în anii următori. Pe termen mediu și lung (2015 vs 2008 și 2019 vs 2008), nu au existat diferențe semnificative între firmele tratate și cele netratate. Aceasta sugerează că impactul fondurilor asupra creării de locuri de muncă a fost inițial pozitiv, dar nu a avut efecte durabile.

Cifra de afaceri: În perioada 2009-2010, fondurile europene au avut un efect pozitiv semnificativ asupra cifrei de afaceri a firmelor tratate, indicând o creștere economică datorată finanțării. Cu toate acestea, în anii următori, acest efect nu s-a menținut, rezultatele pentru perioadele 2010-2015 și 2015-2019 fiind ne semnificative din punct de vedere statistic. Aceasta arată că, deși fondurile au avut un impact pozitiv pe termen scurt, acest efect nu a fost sustenabil pe termen lung.

Profit net (P/L before tax): Rezultatele pentru profitul net înainte de impozitare au fost în mare parte ne semnificative. Coeficienții pentru „treated*post” nu au indicat un impact clar al fondurilor europene asupra profitului net, sugerând că intervenția nu a avut un efect notabil asupra profitabilității pe termen mediu sau lung. Deși au existat câteva perioade cu coeficienți pozitivi, acestea nu au fost semnificative statistic, ceea ce arată o variabilitate mare în rezultate.

EBITDA: EBITDA nu a fost afectat în mod semnificativ de fondurile europene. În majoritatea perioadelor, coeficienții „treated*post” nu au fost semnificativi, iar acolo unde au apărut efecte pozitive, acestea nu au fost consistente sau durabile. Acest lucru sugerează că finanțările nu au avut un impact major asupra capacității firmelor de a genera profit operațional.

ROE și ROCE: Rentabilitatea capitalului propriu (ROE) și rentabilitatea capitalului angajat (ROCE) au fost influențate minim de fondurile europene. În majoritatea perioadelor analizate, coeficienții „treated*post” nu au fost semnificativi, ceea ce arată că fondurile europene nu au avut un impact clar și consistent asupra acestor indicatori de performanță financiară.

Acest rezumat sintetizează principalele rezultate obținute din evaluarea impactului fondurilor europene asupra IMM-urilor din cadrul programelor POR și PNDR, evidențiind influența variabilă și, în multe cazuri, limitată a acestor intervenții asupra performanței economice a firmelor.

CAPITOLUL VI. RELEVANȚA FONDURILOR EUROPENE NERAMBURSABILE ÎN REDUCEREA DISPARITĂȚILOR ECONOMICE DIN REGIUNILE UNIUNII EUROPENE

VI.1. Privire de ansamblu asupra procesului de convergență la nivel regional european

Capitolul analizează rolul fondurilor europene nerambursabile în reducerea disparităților economice dintre regiunile Uniunii Europene (UE), subliniind impactul politicii de coeziune. Fondurile Structurale și de Investiții Europene (ESIF) au devenit o componentă esențială a strategiei UE pentru promovarea convergenței economice și a dezvoltării regionale.

Literatura de specialitate reflectă un consens privind impactul pozitiv al fondurilor europene asupra creșterii economice și dezvoltării infrastructurii în regiunile beneficiare. Studii precum cele realizate de Rodríguez-Pose și Garcilazo (2013), Fratesi și Perucca (2014), și Mohl și Hagen (2010) arată că investițiile în infrastructură, cercetare, dezvoltare și inovare au fost esențiale pentru creșterea economică și reducerea disparităților regionale. Fondurile europene au sprijinit proiecte de infrastructură, rețele de transport și sistemele tehnologice, precum și dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii, contribuind la creșterea competitivității.

Cu toate acestea, studiile semnaleză provocările legate de absorbția eficientă a fondurilor europene, mai ales în regiunile cu guvernanta slabă. Raportul Barca (2009) evidențiază importanța unei capacități administrative puternice pentru maximizarea beneficiilor acestor fonduri. În contextul crizei economice din 2008, fondurile UE au jucat un rol esențial în stimularea rezilienței economice regionale, dar eficacitatea lor a fost mai redusă în regiunile mai puțin dezvoltate.

Pe ansamblu, fondurile europene au contribuit semnificativ la reducerea disparităților economice regionale, dar impactul lor variază în funcție de structurile de guvernanta și capacitatea de absorbție a regiunilor beneficiare.

VI.2. Creșterea economică și coeziunea europeană - calea către reziliența regională

Secțiunea analizează rolul fondurilor europene și al politicii de coeziune în stimularea creșterii economice și a rezilienței regionale. Literatura de specialitate (Acemoglu, 2012; Lucas Jr., 1988) subliniază stabilitatea pe termen lung a creșterii economice în țările dezvoltate, spre deosebire de schimbările bruște din economiile mai puțin dezvoltate. Fondurile europene contribuie la reducerea

disparităților economice, sprijinind dezvoltarea infrastructurii, capitalului uman și inovării. Studiile (Pellegrini et al., 2012; Hagen și Mohl, 2009) arată că regiunile mai puțin dezvoltate beneficiază de creșteri semnificative datorită acestor fonduri, dar impactul variază în funcție de factori locali precum capitalul uman și infrastructura. Martin și Sunley (2014) definesc reziliența economică ca fiind capacitatea regiunilor de a se adapta la șocuri economice și de a-și menține creșterea. Studiile recente (Alessi et al., 2020; Giannakis și Bruggeman, 2017) identifică factori precum protecția socială și stabilitatea politică drept determinanți ai rezilienței regionale, evidențiind rolul politicii de coeziune în consolidarea capacității regiunilor de a face față crizelor economice.

VI.3. Obiectivele cercetării integrate în acest capitol

Această secțiune are ca scop prezentarea principalelor obiective ale cercetării din cadrul capitolului, care urmăresc să ofere o înțelegere detaliată a impactului fondurilor europene asupra rezilienței economice regionale, cu accent pe perioadele de criză economică. În mod specific, cercetarea își propune să analizeze modul în care fondurile UE au contribuit la reducerea disparităților economice între regiunile Uniunii Europene, să investigheze factorii care influențează diferențele de reziliență regională și să evalueze efectele politicilor de coeziune asupra procesului de convergență interregională.

Având în vedere cele de mai sus, *obiectivele cercetării integrate în prezentul capitol sunt:*

O1. Analizarea rolului fondurilor europene în stimularea creșterii economice și construirea rezilienței economice. Acest obiectiv urmărește să identifice și să evalueze contribuția fondurilor europene la creșterea economică în regiunile Uniunii Europene, cu accent pe măsurile și politicile care sprijină reziliența economică.

O2. Investigarea impactului fondurilor structurale și de coeziune asupra reducerii disparităților regionale și promovării coeziunii economice și sociale. Acest obiectiv se concentrează pe examinarea modului în care fondurile structurale și de coeziune contribuie la echilibrarea dezvoltării economice între diferite regiuni. Studiul va analiza distribuția acestor fonduri, eficiența utilizării lor și rezultatele obținute în termeni de coeziune economică și socială, utilizând indicatori economici și sociali relevanți.

VI.4. Metodologia de analiză utilizată

Metodologia utilizată în această cercetare se bazează pe regresia panel pe cuantile, o metodă statistică ce permite analiza relațiilor dintre variabile pe diverse niveluri ale distribuției unei

variabile dependente. Aceasta este o alternativă la regresia liniară clasică, oferind o imagine mai detaliată asupra efectelor variabilelor explicative asupra diferitelor cantile ale distribuției. Metoda este preferată datorită robusteții sale față de abaterile de la normalitate și sensibilității reduse la outliere. Regresia pe cantile este aplicată pentru a analiza disparitățile PIB și creșterea PIB-ului regional, capturând eterogenitatea răspunsurilor economice regionale la finanțarea UE. Testele de normalitate, precum Shapiro-Wilk, au arătat că ipoteza de normalitate nu este îndeplinită, susținând astfel utilizarea acestei metode.

VI.5. Aplicarea metodologiei

Metodologia aplicată în acest capitol include două modele de regresie panel utilizate pentru analiza datelor regionale din Uniunea Europeană în perioada 2007-2019.

Primul model investighează disparitatea PIB-ului regional, în timp ce al doilea analizează rata de creștere a PIB-ului regional. Fiecare model acoperă două perioade: perioada de rezistență (2007-2009) și perioada de recuperare (2009-2019). Principala variabilă independentă a fost finanțarea totală UE, iar variabilele de control au inclus factori economici și sociali, precum densitatea populației și contextul politic. Rezultatele analizelor au evidențiat prezența outlierilor și asimetria distribuțiilor, justificând utilizarea regresiei pe cantile. Datele pentru cele 196 de regiuni NUTS-2 au fost obținute din bazele de date Eurostat și OECD, și au fost excluse regiunile cu lipsă de date semnificative, pentru a asigura acuratețea cercetării.

VI.6. Culegerea datelor

Secțiunea de culegere a datelor a implicat colectarea informațiilor pentru 198 de regiuni NUTS-2 din UE pentru perioada 2007-2018, în vederea testării ipotezelor cercetării.

Variabilele dependente au fost rata de creștere a PIB-ului regional și disparitatea regională în funcție de PIB, în timp ce variabila independentă a fost suma fondurilor UE absorbite de fiecare regiune.

Am utilizat variabile de control economico-sociale, cum ar fi apartenența la fostul bloc sovietic, gradul de urbanizare și predispoziția rurală, structura efectivelor de animale și prezența frontierelor. Datele au fost preluate din bazele de date Eurostat și OECD. Disparitățile regionale au fost măsurate prin coeficientul de variație al PIB per capita. Din cauza lipsei de date, analiza a fost limitată la 196 de regiuni pentru perioada 2007-2018.

VI.7. Rezultate

Rezultatele analizei cuantilelor evidențiază modul în care disparitățile PIB între regiunile europene sunt distribuite și influențate de factori structurali și fondurile UE. Cuantilele împart datele în intervale egale, reflectând niveluri diferite de dezvoltare economică. Cuantilele inferioare (0.1, 0.2) includ regiunile mai puțin dezvoltate, cu PIB sub media UE, cuantilele medii (0.4, 0.5, 0.6) reprezintă regiunile apropiate de media PIB-ului UE, iar cuantilele superioare (0.7-0.9) cuprind regiunile cele mai avansate economic. Această metodă oferă o imagine detaliată asupra distribuției economice și subliniază necesitatea de politici personalizate pentru regiunile mai puțin dezvoltate, precum și pentru cele mai competitive. Analiza pe cuantile permite o înțelegere mai nuanțată a efectelor politice în funcție de nivelul de dezvoltare.

VI.7.1. Aplicarea regresiei pe cuantile pe întreaga perioadă

VI.7.1.1. Aplicarea regresiei pe cuantile pe modelul 1 (reducerea disparităților)

Aplicarea regresiei pe cuantile pe modelul 1 pe întreaga perioadă folosește disparitatea PIB-ului regional (GDP_disparity) ca variabilă dependentă și analizează cum variabilele independente și cele de control (cum ar fi fondurile UE, creșterea populației agricole, tendința rurală etc.) influențează variația variabilei dependente, la nivelul diferitelor cuantile.

Rezultatele indicând coeficienții au arătat că aceștia sunt semnificativi negativi pentru anumite cuantile (0.2, 0.3, 0.5, 0.7, și 0.9), indicând că o creștere a fondurilor UE este asociată cu o reducere a disparităților PIB. Cu alte cuvinte, fondurile UE par să contribuie la convergența economică, reducând diferențele de PIB între regiuni, mai ales în cuantilele inferioare și medii ale distribuției, așadar cu precădere în cazul regiunilor mai puțin dezvoltate sau al celor emergente;

Pentru cuantile mici (regiunile cu cele mai mici valori ale disparităților – adică cu disparități negative mari de la media UE), efectul finanțării nu este semnificativ. Începând cu regiunile cu diferențe moderate ale PIB față de media UE, până la regiunile cu cele mai mari valori pozitive ale disparităților (regiunile cu PIB peste media UE), efectul este semnificativ și negativ. Regiunile în curs de dezvoltare și dezvoltate beneficiază de un efect de reducere a disparităților față de media UE datorat creșterii fondurilor europene atrase.

VI.7.1.2. Aplicarea regresiei pe cuantile pe modelul 2 (rata de creștere a PIB-ului)

Aplicarea regresiei pe cuantile pe modelul 2 pe întreaga perioadă, folosește rata de creștere a PIB-ului ca variabilă dependentă și ca variabilă independentă – finanțarea totală a UE și analizează modul în care diverși factori influențează creșterea PIB-ului în regiuni cu niveluri diferite de dezvoltare economică, măsurate în cuantile de la 0.1 la 0.9.

Rezultatele pentru această analiză au demonstrat că, pentru această variabilă, coeficienții sunt semnificativi și negativi în multe dintre cuantile (respectiv 0.2, 0.3, 0.5, 0.7, 0.9), sugerând că fondurile UE nu au un efect pozitiv uniform asupra creșterii economice. Acest lucru poate părea contraintuitiv și poate indica faptul că fondurile UE nu sunt folosite în mod optim sau că acestea sunt alocate regiunilor care au dificultăți economice. De asemenea, coeficienții sunt semnificativi statistic în cuantilele menționate, ceea ce sugerează că efectul fondurilor UE este consistent și că nu poate fi atribuit întâmplării.

Conform rezultatelor obținute, putem spune că, deși fondurile UE sunt menite să sprijine dezvoltarea, acestea par să aibă un efect de atenuare a creșterii economice, sugerând o nevoie de reevaluare a eficienței lor sau a modului în care sunt distribuite

VI.7.1.3. Comparații între cele două analize

În cele ce urmează vom reda comparativ concluziile celor două analize:

Tabelul nr.4. Tabel comparativ al rezultatelor celor două modele utilizate

Variabile de control	Model 1: variabila dependentă – disparitățile PIB per capita	Model 2: variabila dependentă - rata de creștere a PIB-ului	Concluzii Generale
Fonduri UE	Coeficienți negativi și, în general, semnificativi. Regiunile în curs de dezvoltare și dezvoltate beneficiază de un efect de reducere a disparităților față de media UE datorat creșterii fondurilor europene atrase	Coeficienți negativi și semnificativi. Fondurile UE nu au un efect pozitiv uniform asupra creșterii economice	Fondurile UE nu par să stimuleze semnificativ creșterea economică, dar au efect semnificativ în reducerea disparităților regionale. Este necesară o reevaluare a eficienței utilizării fondurilor.
Efectivul de animale	Coeficienți negativi și semnificativi	Coeficienți negativi și semnificativi	Regiunile cu economie agricolă predominantă tind să aibă o creștere economică mai mică, însă contribuie la reducerea disparităților dintre regiuni.
AG (suprafață agricolă)	Coeficienți negativi și semnificativi	Coeficienți negativi și semnificativi	O suprafață agricolă mai mare este asociată cu o creștere economică mai mică.
Predispoziția rurală	Coeficienți negativi și	Coeficienți negativi și	Regiunile rurale tind să aibă o

Variabile de control	Model 1: variabila dependentă – disparitățile PIB per capita	Model 2: variabila dependentă - rata de creștere a PIB-ului	Concluzii Generale
	semnificativi	semnificativi	creștere economică mai redusă și să necesite îmbunătățiri infrastructurale.
Existența/inexistența granițelor	Variabilitate în coeficienți, fără semnificație clară	Variabilitate în coeficienți, fără semnificație clară	Prezența granițelor (interne sau externe) nu are un impact clar asupra creșterii economice.
Fundalul politic	Coeficienți pozitivi și semnificativi	Coeficienți pozitivi și semnificativi	Stabilitatea politică și un cadru legislativ favorabil sunt cruciale pentru creșterea economică.
Implicații Politice	Necesitatea unei utilizări mai eficiente a fondurilor UE	Necesitatea unei utilizări mai eficiente a fondurilor UE	Focus pe diversificarea economică, infrastructură și capacități administrative.

Sursa: prelucrare proprie după rezultatele obținute

Astfel, conform celor mai sus prezentate, în ceea ce privește efectele fondurilor UE asupra disparităților PIB-ului per capita vs. rata de creștere a PIB-ului regional, acestea au efect de reducere a disparităților, însă nu îmbunătățesc semnificativ rata de creștere a PIB-ului. Acest rezultat poate indica probleme în eficiența utilizării fondurilor, indiferent de nivelul de dezvoltare economică a regiunilor. De asemenea, în ambele modele, aceste fonduri par să fie mai puțin eficiente în regiunile cu performanțe economice dintre cele mai scăzute (cuantila inferioară), ceea ce sugerează că regiunile mai puțin dezvoltate pot avea dificultăți în a utiliza eficient fondurile pentru a stimula dezvoltarea economică.

VI.7.2. Aplicarea regresiei pe cuantile în panel în vederea evaluării capacității fondurilor europene de a facilita reziliența economică după criza 2008-2009

În continuare, în cadrul prezentului capitol am dorit să analizăm dacă fondurile europene nerambursabile alocate în cadrul programului 2007-2013 au avut capacitatea de a contribui la construirea rezilienței economice ulterior crizei economice din 2008-2009.

Astfel, perioada analizată a fost scindată în două etape, respectiv perioada de rezistență și cea de recuperare. Acestea au fost identificate analizând dinamica PIB pentru perioada 2007-2019. Perioada de rezistență a fost determinată ca fiind perioada de declin a PIB, din vârful înregistrat în 2007 și până la minimul atins în 2009, iar perioada de recuperare a fost cea de revenire a PIB, pornind de la minimul înregistrat în 2009 și până în 2019, cel mai recent an analizat.

Pentru fiecare perioadă, au fost estimate cele două modele de regresie, pentru evaluarea reducerii disparităților, respectiv pentru creștere economică.

VI.7.2.1. Evaluarea regresiei asupra modelului 1 (reducerea disparităților)

VI.7.2.1.1. Evaluarea regresiei asupra modelului 1 – perioada de rezistență

Pentru variabila – total fonduri UE - coeficienții sunt negativi și semnificativi pentru cuantilele inferioare (0.1, 0.2, 0.3, 0.5). Acest lucru sugerează că atragerea de fonduri europene este asociată cu o reducere a disparităților PIB-ului regional în special în regiunile cu disparități mai mici. Coeficientul devine ne semnificativ la cuantilele superioare (0.7, 0.9), indicând un efect mai redus sau inexistent în regiunile cu disparități pozitive mari;

Pentru a avea o imagine mai sintetică asupra modului în care fondurile europene au influențat PIB-ul regional în timpul crizei economice din 2007-2009, pe diverse cuantile ale distribuției disparităților PIB, redăm mai jos un sumar al rezultatului analizei privind coeficienții aferenți acestei variabile.

Tabelul nr. 5. Coeficienții pentru fondurile europene – perioada de rezistență – modelul 1

Cuantila	Coeficient	Semnificație (p-value)
0.1	-4.237172e-10	0.011
0.2	-5.657571e-10	0.0017
0.3	-5.427774e-10	0.0006
0.5	-5.088425e-10	0.0036
0.7	-4.089971e-10	0.098
0.9	-3.479307e-10	0.414

Sursa: prelucrare proprie după rezultatele obținute în analiza modelului 1 pentru perioada de rezistență economică

Astfel, după cum putem observa din cele de mai sus, *pentru cuantilele inferioare și medii (0.1-0.5)* - coeficienții negativi și semnificativi pentru fondurile europene sugerează că, în regiunile cu disparități PIB mai mici, atragerea fondurilor europene a avut un efect benefic, contribuind la reducerea disparităților economice regionale. Acest lucru indică faptul că fondurile au fost utilizate pentru a susține regiuni mai puțin dezvoltate sau afectate disproporționat de criză, facilitând stabilizarea economică și reducerea inegalităților. Cu toate acestea, *pentru cuantile superioare (0.7 – 0.9)*, adică pentru regiunile dezvoltate și foarte dezvoltate, cu un PIB pe cap de locuitor ridicat și o infrastructură bine dezvoltată, coeficienții devin mai puțin semnificativi sau chiar ne semnificativi. Aceasta sugerează că fondurile europene nu au avut un impact semnificativ în regiunile cu disparități PIB mai mari, sau că alte variabile și factori structurali au jucat un rol mai important în aceste zone. Astfel, se reflectă faptul că regiunile foarte dezvoltate aveau deja un nivel economic ridicat și fondurile europene nu au influențat semnificativ disparitățile economice, care erau deja mici.

VI.7.2.1.2. Evaluarea regresiei asupra modelului 1 – perioada de recuperare

Pentru variabila „total fonduri UE”, în toate regiunile, coeficientul este negativ și semnificativ statistic, ceea ce indică faptul că fondurile europene atrase au avut un impact de reducere a disparităților PIB-ului regional. Astfel, în perioada post-criză economică, absorbția fondurilor europene a fost asociată cu o îmbunătățire a reducerii disparităților dintre regiunile UE, pentru toate cantilele analizate. Astfel, fondurile europene, care sunt menite să sprijine dezvoltarea și să reducă disparitățile, în perioada de recuperare după criză, au fost asociate cu o consecventă reducere a disparităților dintre regiuni, contribuind astfel la creșterea coeziunii economice. De asemenea, tendința de ruralizare, precum și investițiile în sectorul zootehnic, par să aibă un impact pozitiv asupra reducerii disparităților, în timp ce predominanța agricolă a avut efectul opus. Aceasta sugerează că prioritizarea anumitor investiții în agricultură ar putea contribui la reducerea disparităților regionale.

Pentru a avea o imagine sintetică asupra modului în care fondurile europene au influențat PIB-ul regional ulterior crizei economice, în perioada 2009-2019, pe diverse cantile ale distribuției disparităților PIB, redăm mai jos un sumar al rezultatelor analizei privind coeficienții aferenți acestei variabile.

Tabelul nr. 6. Coeficienții pentru fondurile europene – perioada de recuperare– modelul 1

Cuantila	Coeficient	Semnificație (p-value)	Semnificație (p-value)
0.1	-1.929143e-10	5.325440e-03	** (semnificativ)
0.2	-1.935280e-10	5.682936e-04	** (semnificativ)
0.3	-4.761751e-01	8.041184e-05	** (semnificativ)
0.5	-2.229270e-10	1.006641e-07	** (semnificativ)
0.7	-2.013324e-10	1.281329e-08	** (semnificativ)
0.9	-1.480861e-10	1.172913e-04	** (semnificativ)

Sursa: prelucrare proprie după rezultatele obținute în analiza modelului 1 pentru perioada de recuperare economică

Astfel, tabelul de mai sus evidențiază un impact pozitiv consistent al fondurilor europene asupra disparităților PIB-ului regional în toate cantilele, indicând o reducere a acestor disparități în special în perioada post-criză. Eficiența absorbției fondurilor europene prin politica de coeziune este așadar dovedită, chiar dacă nivelul de eficiență nu este același pentru toate tipurile de regiuni iar impactul nu este la fel de puternic pentru perioada post-criză. De asemenea, se observă faptul că, pentru majoritatea regiunilor, tendința de ruralizare și creșterea importanței sectorului zootehnic

contribuie la reducerea disparităților în perioada de recuperare, însă nu putem spune același lucru și despre dezvoltarea sectorului agricol, care pare să conducă la o diminuare a reducerii disparităților regionale.

VI.7.2.2. Evaluarea regresiei asupra modelului 2 (creșterea PIB-ului regional)

VI.7.2.2.1. Modelul 2 – evaluarea creșterii PIB-ului regional pentru perioada de rezistență (2007-2009)

Acest model are în vedere evaluarea rolului fondurilor europene nerambursabile în stimularea creșterii economice și construirea rezilienței economice regionale. Pentru aceasta, perioada supusă analizei a fost scindată în aceleași două perioade precum în primul model (respectiv cea de rezistență și de recuperare) și are ca variabilă dependentă creșterea PIB-ului regiunilor de la an la an.

Coeficientul pentru *impactul fondurilor europene atrase* este semnificativ și negativ pentru toate cuantilele, ceea ce sugerează că, în perioada de criză, atragerea de fonduri europene a fost asociată cu o încetinire a creșterii economice. Aceasta poate indica faptul că fondurile nu au fost suficient de eficiente în stimularea creșterii economice în timpul perioadei de criză.

VI.7.2.2.2 Modelul 2 – evaluarea creșterii PIB-ului regional pentru perioada de recuperare (2009-2019)

După aplicarea metodelor descrise în metodologia prezentului capitol, pentru evaluarea impactului fondurilor europene asupra creșterii economice și construirii rezilienței economice în perioada de revenire ulterior crizei economice mondiale din 2008-2009, s-au obținut următoarele rezultate: în perioada de recuperare economică, coeficientul pentru impactul fondurilor europene asupra creșterii economice, măsurat prin creșterea PIB, este nesemnificativ pentru toate cuantilele identificate, adică pentru toate regiunile. Coeficienții sunt foarte mici și p-value-urile sunt mult mai mari decât pragul de semnificație de 0.05, ceea ce sugerează că fondurile europene nu au avut un impact semnificativ asupra stimulării creșterii economice în niciuna dintre părțile distribuției PIB-ului regional.

Rezultatele sugerează că fondurile europene nu au contribuit semnificativ la construirea rezilienței economice regionale în perioada de recuperare. Lipsa unui impact semnificativ ar putea reflecta probleme în modul de alocare și utilizare a fondurilor, precum și influența altor factori economici și politici care nu au fost complet captați în analiză

Concluziile lucrării

Prin prezenta cercetare doctorală, am întocmit o analiză complexă cu privire la impactul fondurilor europene nerambursabile asupra performanței economice a microîntreprinderilor din România, oferite prin programele POR și PNDR în cadrul perioadei de programare 2007-2013. De asemenea, lucrarea a evaluat și efectul acestor instrumente financiare asupra coeziunii economice regionale și a creșterii economice a regiunilor în contextul crizei economice din 2008-2009.

Astfel, primele trei capitole ale tezei oferă fundamentarea teoretică, administrativă și instituțională pentru implementarea fondurilor europene nerambursabile, mecanismele de evaluare dezvoltate atât în cadrul instituțiilor europene și naționale, precum și cele dezvoltate la nivel științific. Primul capitol explorează conceptul de integrare europeană și explică amplificarea interdependențelor economice și financiare între state, ca urmare a liberalizării comerțului și globalizării. De asemenea, capitolul prezintă etapele integrării europene și modul în care acestea au decurs în mod firesc, conducând la crearea principalelor politici ale Uniunii Europene. În plus, capitolul oferă o privire de ansamblu asupra dinamicii formării bugetului european și a evoluției acestuia, atât prin prisma veniturilor, cât și a cheltuielilor prevăzute. În acest sens, lucrarea oferă o perspectivă comparativă asupra cadrelor financiare multianuale și a modalității în care bugetele alocate Comunității Europene au evoluat de-a lungul timpului.

Mai departe, din perspectiva evolutivă a bugetului european și a creșterii semnificației politicii de coeziune, cel de-al doilea capitol analizează principalele instrumente financiare puse la dispoziția statelor membre ale Uniunii Europene, în vederea încurajării creșterii economice, reducerii disparităților regionale, îmbunătățirii nivelului de dezvoltare a statelor membre, precum și creșterii rezilienței economice (respectiv fondurile FEDR, FC, FSE și PNRR). De asemenea, această secțiune a lucrării oferă o privire de ansamblu asupra principalelor condiții prealabile necesare utilizării eficiente și eficace a fondurilor europene, atât din perspectivă instituțională, cât și administrativă.

În continuare, în cel de-al treilea capitol, lucrarea evidențiază procesul de implementare a politicii de coeziune, din perspectiva etapelor de programare, implementare și monitorizare și evaluare, atât din punct de vedere formal, cât și administrativ și instituțional. De asemenea, capitolul prezintă și principalele mecanisme de evaluare instituțională a alocării fondurilor europene și

evidențiază importanța alinierii politicii de coeziune cu alte strategii europene și naționale, asigurându-se astfel o coerență în utilizarea resurselor disponibile.

În cadrul capitolului următor, teza de față derulează o cercetare calitativă ce oferă o analiză critică a literaturii de specialitate privind modul în care au fost structurate studiile de impact asupra fondurilor europene, metodele și tehnicile utilizate, precum și rezultatele obținute. De asemenea, capitolul prezintă principalele modele macroeconomice utilizate în domeniu și oferă o perspectivă critică asupra metodelor econometrice folosite, evidențiind atât rezultatele obținute cât și limitele acestor metode. În plus, capitolul oferă o perspectivă de ansamblu și asupra studiilor derulate cu privire la impactul fondurilor europene asupra microîntreprinderilor, asupra tehnicilor și a variabilelor utilizate, precum și asupra rezultatelor obținute prin aceste lucrări.

Următoarele capitole utilizează metode econometrice mixte pentru a răspunde obiectivelor setate în studiu. Astfel, pentru a răspunde primului obiectiv stabilit în lucrare, respectiv **O1. Evaluarea impactului fondurilor europene asupra microîntreprinderilor**, în cadrul capitolului V, am urmărit determinarea modului în care fondurile europene nerambursabile alocate în cadrul perioadei de programare 2007-2013, prin programele POR și PNDR dedicate microîntreprinderilor au determinat creșterea performanței economice a companiilor beneficiare de finanțare. Rezultatele obținute pentru programul POR, pentru companiile beneficiare din mediul urban, ne indică faptul că pentru variabilele de rezultat avute în vedere, impactul a fost variabil și în mare parte limitat asupra microîntreprinderilor.

Pentru variabila „*număr de angajați*”, programul a avut un impact pozitiv, în special în primii ani după primirea finanțării. S-a observat o creștere semnificativă a numărului de angajați până în 2013, urmată de o stabilizare și, în unele cazuri, de o scădere ușoară ne semnificativă statistic în anii următori. Pe termen lung, deși diferențele inițiale dintre firmele tratate și cele de control s-au redus, impactul a rămas moderat pozitiv până în 2019, indicând un efect durabil asupra angajărilor.

În ceea ce privește impactul asupra „*profitului net*”, pe termen scurt, intervenția fondurilor nu a dus la o creștere semnificativă a profitului net, iar în unele cazuri s-au observat chiar scăderi ale acestuia. Pe termen lung, efectele fondurilor asupra profitului net au fost ne semnificative, indicând că beneficiile economice inițiale nu au fost sustenabile.

Pentru variabila de rezultat „*cifra de afaceri*”, deși s-au înregistrat creșteri ale acesteia pe termen scurt în anumite perioade, efectele nu au fost consistente și nu au putut fi menținute pe termen lung; cu toate acestea, un efect pozitiv semnificativ a fost observat în perioada 2014-2015. Pe termen lung, fondurile europene nu au reușit să asigure o creștere sustenabilă a cifrei de afaceri, ceea ce sugerează un impact limitat asupra performanței economice a microîntreprinderilor.

Astfel, putem spune că Programul POR dedicat microîntreprinderilor a avut un impact pozitiv semnificativ asupra acestora la nivel regional, în special în primii ani după finanțare, manifestat printr-o creștere a numărului de angajați și, în unele cazuri, o creștere temporară a cifrei de afaceri. Cu toate acestea, efectele benefice nu au fost sustenabile pe termen lung. Analiza comparativă a arătat că diferențele în numărul de angajați și cifra de afaceri între microîntreprinderile finanțate și cele nefinanțate s-au diminuat în timp, indicând că impactul POR asupra performanței economice a microîntreprinderilor a fost limitat și variabil.

Pentru programul PNDR, impactul fondurilor europene asupra microîntreprinderilor din mediul rural pare să fie mai mic decât în cadrul programului POR. Astfel, putem spune că Programul Național de Dezvoltare Rurală a avut un impact pozitiv asupra microîntreprinderilor din mediul rural pe termen scurt, manifestându-se printr-o creștere a cifrei de afaceri și, în anumite perioade, o îmbunătățire a profitabilității. Fondurile au stimulat expansiunea economică imediată a microîntreprinderilor. Însă, pe termen lung, impactul PNDR a fost variabil și în general limitat. Efectele pozitive inițiale asupra profitabilității și cifrei de afaceri nu s-au menținut consistent, iar analiza indică o fluctuație semnificativă în beneficiile obținute. Aceasta sugerează că, în absența unor intervenții suplimentare, beneficiile nu au fost suficient de durabile pentru a asigura o creștere economică susținută.

De asemenea, în ceea ce privește evaluarea performanței economice a microîntreprinderilor din mediul rural vs cele din mediul urban, putem afirma faptul că efectul este mai pronunțat asupra microîntreprinderilor finanțate prin POR decât prin PNDR. Astfel, în ceea ce privește efectul asupra numărului de angajați, în cadrul companiilor din mediul urban s-a observat o tendință generală de creștere a acestuia, cu precădere în primii ani ai acordării finanțării, urmată de o oarecare stabilizare a efectului pe termen lung; în mediul rural însă fondurile alocate prin PNDR nu au avut același efect consistent, ci mai degrabă unul neuniform, care nu a persistat în timp. De asemenea, efectul este mai puternic în mediul urban și pentru cifra de afaceri și profitul net.

Astfel, chiar dacă în cazul ambelor medii, urban și rural, efectele nu sunt constante sau foarte semnificative, impactul s-a dovedit a fi mai pronunțat asupra profitabilității în mediul urban față de cel rural. Aceasta se poate datora atât infrastructurii mai slab dezvoltate din mediul rural, cât și resurselor umane, tehnologice deficitare din acest mediu, precum și diversificării mai mari a domeniilor din mediul urban. Astfel, pentru a maximiza beneficiile finanțărilor europene, este esențială o abordare mai strategică și adaptată nevoilor specifice ale microîntreprinderilor.

Cercetarea derulată pentru îndeplinirea celui de-al doilea obiectiv, respectiv **O2. Analiza reducerii disparităților regionale**, a fost întocmită în cadrul capitolului VI. Astfel, am derulat o

cercetare asupra regiunilor europene în perioada de timp 2007-2019 în vederea evaluării coeziunii economice prin variabila disparităților PIB (modelul 1). Perioada analizată a fost împărțită în două etape, prima dintre ele fiind 2007-2009 și corespunzând crizei economice (perioada de rezistență), în care PIB a înregistrat cel mai mic nivel, respectiv 2009-2019, ce corespunde perioadei de recuperare după criza economică, în care PIB-urile regionale au reînceput să crească. Perioada de criză economică globală a adus cu sine o scădere abruptă a cererii și a investițiilor, ceea ce a afectat negativ *creșterea economică* în majoritatea regiunilor. De asemenea, a amplificat problemele de implementare a proiectelor, aceasta incluzând întârzieri, un nivel ridicat de birocrație și ineficiență. Regiunile au întâmpinat dificultăți în absorbția rapidă și eficientă a fondurilor, limitând astfel impactul lor. Proiectele finanțate prin fonduri europene în perioada respectivă nu au fost întotdeauna aliniate cu nevoile economice imediate generate de criză. Proiectele pe termen lung, de exemplu, nu au oferit soluții rapide pentru șomajul crescut și scăderea PIB-ului în perioada respectivă.

Cercetarea derulată a relevat faptul că utilizarea fondurilor europene a avut un impact substanțial în reducerea disparităților regionale *în perioada de criză economică*, cu precădere asupra regiunilor mai puțin dezvoltate, pe când efectul este mai redus pentru regiunile cu grad ridicat de dezvoltare. Aceasta poate fi argumentată prin faptul că statele dezvoltate au deja o economie puternică, stabilă, criza economică nereușind să fie suficient de puternică pentru a le dezechilibra, așa cum a fost cazul statelor cu regiuni mai puțin dezvoltate.

Odată cu începerea *perioadei de recuperare post-criză*, pe măsură ce economia europeană a început să se redreseze, impactul marginal al fondurilor europene asupra reducerii disparităților a devenit mai ușor de observat, absorbția fondurilor europene dovedindu-și eficiența în toate tipurile de regiuni, indiferent de nivelul lor de dezvoltare, contribuind astfel la reducerea disparităților. Regiunile au beneficiat de o redresare economică generală, ceea ce a făcut ca efectele fondurilor să fie diluate de tendințele economice mai largi. După criză, regiunile au ajuns să implementeze fonduri europene într-un mod mai standardizat și mai predictibil, ceea ce a redus potențialul de impact semnificativ asupra creșterii economice.

În ceea ce privește *reducerea disparităților regionale*, putem spune că fondurile structurale și de coeziune au avut un *impact pozitiv asupra acestora*, dar impactul a fost variabil și mai puțin vizibil în perioada de post-criză. Astfel, în perioada de criză, pentru regiunile mai puțin dezvoltate, fondurile au ajutat semnificativ la reducerea decalajelor de dezvoltare economică, dar efectul nu a fost la fel de evident și pentru regiunile mai dezvoltate. Cu toate acestea, în perioada de recuperare, impactul a fost unul de reducere a disparităților pentru toate tipurile de regiuni, indiferent de nivelul lor de dezvoltare. Fondurile au fost utilizate pentru a sprijini dezvoltarea infrastructurii și alte

investiții care nu au avut un impact imediat asupra PIB-ului. Pe termen lung se observă cum contribuțiile fondurilor europene la infrastructură și dezvoltare *pot ajuta la reducerea disparităților regionale, ceea ce confirmă îndeplinirea rolului politicii de coeziune sub acest aspect.*

De asemenea, în cadrul prezentei lucrări, în cea de-a doua parte a capitolului VI, am derulat un **studiu asupra contribuției fondurilor europene la construirea rezilienței economice**, ce corespunde celui de-**al treilea obiectiv specific**. În cadrul acestei cercetări, am folosit aceeași bază de date la nivelul regiunilor UE, însă am utilizat ca variabilă dependentă rata de creștere a PIB-ului. La fel ca în precedenta cercetare, perioada 2007-2019 a fost scindată în două etape, prima dintre acestea corespunzând anilor 2007-2009 (perioada de rezistență), iar cea de-a doua corespunzând anilor 2009-2019, când a avut loc demararea ratei de creștere a PIB-ului (perioada de recuperare). Rezultatele au relevat faptul că fondurile europene nerambursabile, în timpul perioadei de criză economică, au avut un impact negativ și semnificativ asupra creșterii economice, pentru toate categoriile de regiuni analizate.

Astfel, deși scopul lor este de a contribui la creșterea ratei de creștere a PIB-ului regional, atragerea fondurilor europene în perioade de instabilitate economică pare să contribuie la diminuarea creșterii economice. Pe de altă parte, în analizarea perioadei de recuperare, fondurile europene par să nu fi avut niciun impact asupra creșterii rezilienței economice, ceea ce poate însemna faptul că fie nu au fost suficient de semnificative, fie a existat un cumul de alți factori care au contribuit la creșterea economică de după anul 2009. Aceste rezultate pot avea o serie de explicații, precum: ineficiența alocării și utilizării fondurilor -în multe cazuri, fondurile europene nu au fost utilizate eficient (proiectele finanțate nu au avut un impact semnificativ asupra creșterii economice sau au fost direcționate către sectoare care nu contribuiau la dezvoltare durabilă; birocrația și corupția în utilizarea fondurilor pot juca, de asemenea, un rol negativ; contrabalansarea stimulilor economici - fondurile europene au fost adesea utilizate pentru a compensa efectele negative ale crizei, dar nu au reușit să stimuleze creșterea economică pe termen lung (în loc să fie folosite pentru investiții strategice și inovare, unele fonduri au fost utilizate pentru măsuri pe termen scurt, care nu au susținut dezvoltarea economică durabilă); dependența de fonduri externe - unele regiuni au devenit dependente de fondurile europene, ceea ce a redus stimulentele pentru a dezvolta capacitatea economică autonome (aceasta poate fi explicată prin faptul că, în loc să investească în reforme structurale și modernizare, multe guverne regionale s-au bazat prea mult pe subvenții externe, fără a crea un mediu de afaceri competitiv); impactul direct al crizei economice - fondurile au fost insuficiente pentru a compensa pierderile suferite în timpul crizei, iar în unele cazuri, criza a forțat guvernele să reducă investițiile și să întârzie proiectele finanțate; fenomene de tip „crowding

out” - în anumite contexte, fondurile europene au înlocuit investițiile private, ceea ce a dus la o scădere a eficienței investițiilor totale în economie (investițiile publice finanțate din fonduri europene pot reduce investițiile private dacă acestea concurează pentru aceleași resurse sau dacă reduc profitabilitatea investițiilor private); condiționalitățile impuse de UE - în unele cazuri, condițiile asociate cu accesarea fondurilor europene au impus restricții bugetare care au limitat capacitatea guvernelor de a implementa alte politici economice necesare pentru a susține creșterea economică.

Având în vedere cercetarea derulată în cadrul acestei lucrări, o altă serie de contribuții proprii asociate studiului vor fi prezentate în cele ce urmează.

Lucrarea de față analizează, în primul rând, impactul fondurilor europene neambursabile alocate microîntreprinderilor din România în cadrul programului 2007-2013, atât la nivel urban, cât și la nivel rural, prin implementarea programelor POR și PNDR dedicate. Din acest punct de vedere, lucrarea prezintă elemente de inovație prin însăși obiectivul său, întrucât studiile dezvoltate asupra mediului economic din România prezintă, în general, evaluarea efectelor rezultatelor implementării din punct de vedere al îndeplinirii obiectivelor de program. De asemenea, lucrarea ia în considerare principalii indicatori de evaluare a performanței economice pentru o perioadă suficient de îndelungată încât să capteze efectele pe termen scurt, mediu și lung. Un alt element inovator îl reprezintă comparația efectuată asupra impactului celor două medii, urban-rural, comparație ce oferă rezultate prețioase privind posibile direcții de orientare a politicilor viitoare dedicate microîntreprinderilor din România.

În plus, lucrarea analizează capacitatea fondurilor europene de a contribui la creșterea coeziunii economice, respectiv la reducerea disparităților dintre regiunile economice ale statelor membre și, respectiv, la creșterea economică a acestora, cu precădere raportat la perioada din timpul și de după criza economică din 2008-2009. În acest context, lucrarea contribuie la dezvoltarea literaturii de specialitate din domeniu prin analizarea comparativă a perioadelor din timpul și de după acest șoc economic, prin segmentarea perioadei în două etape distincte, respectiv perioada de rezistență și de recuperare economică. De asemenea, variabilele prin care este evaluată această analiză iau în considerare o serie de indicatori socio-economici care delimitează regiunile mai puțin dezvoltate de cele puternic dezvoltate, pentru a stabili analiza și a-i crea un context cât mai precis. Rezultatele analizei sunt parțial în concordanță cu cele relevate de literatura de specialitate, respectiv indică faptul că fondurile europene nerambursabile își ating obiectivul statuat prin politica de coeziune, respectiv contribuie în mod semnificativ la reducerea disparităților dintre regiunile

Uniunii Europene, ceea ce se aplică pentru toate categoriile de regiuni, indiferent de gradul lor de dezvoltare. De asemenea, lucrarea de față demonstrează că utilizarea fondurilor europene nerambursabile nu poate contribui în mod solitar la creșterea economică regională, ci este necesar un cumul de măsuri și politici care să conducă la îmbunătățirea rezilienței economice.

Limite ale cercetării

Din punct de vedere al limitelor cercetării, analiza a întâmpinat dificultăți în ceea ce privește disponibilitatea datelor, atât cu privire la existența indicatorilor economico-financiari ai microîntreprinderilor, cât și a celor regionali. Astfel, pentru cercetarea privind impactul fondurilor europene asupra performanței economice a microîntreprinderilor, inexistența unei baze de date naționale privind companiile beneficiare pe apeluri de proiecte, precum și cele care au aplicat dar nu au primit finanțare, au îngreunat procesul de colectare a datelor, acesta trebuind adaptat în funcție de listele existente la nivelul Agențiilor de Dezvoltare Regionale. De asemenea, analiza privind contribuția fondurilor europene la realizarea coeziunii regionale a fost limitată de inexistența datelor privitoare la indicatorul ROCE pentru perioada 2008-2009, aceasta începând cu anul 2009. De asemenea, pentru unele regiuni ale UE, valorile indicatorilor analizați nu au fost disponibile, astfel încât o serie de regiuni au trebuit eliminate din analiză.

De asemenea, în ceea ce privește analiza contrafactuală realizată în capitolul V, deși tehnicile utilizate (Propensity Score Matching și Difference-in-Difference) sunt robuste și des utilizate în cercetarea economică și evaluarea politicilor publice, ele prezintă totuși o serie de limitări ce pot influența validitatea și generalizarea rezultatelor obținute. Astfel, una dintre cele mai semnificative limitări ale analizei contrafactice este prezența biasului de selecție. Microîntreprinderile care aplică pentru și primesc fonduri europene ar putea fi diferite de cele care nu aplică sau nu primesc, din motive ce nu sunt cuantificabile.

Un alt aspect critic este dificultatea de a identifica un contrafactual perfect. Chiar și în prezența unei potriviri corespunzătoare prin PSM, rămâne întotdeauna un grad de incertitudine cu privire la faptul dacă grupul de control reflectă cu exactitate ce s-ar fi întâmplat cu grupul tratat în absența intervenției. În plus, în contextul fondurilor europene, există și problema externalităților sau a efectelor de tip spillover.

În ceea ce privește rezultatele obținute prin PSM, acestea sunt puternic influențate de alegerea variabilelor explicative utilizate pentru a calcula scorurile de propensitate. Dacă modelul de scor de

propensitate nu include toate variabilele relevante care influențează atât probabilitatea de a primi tratamentul, cât și rezultatul, atunci potrivirea poate fi imperfectă și estimările părtinitoare. Există, de asemenea, riscul de a include variabile care nu sunt relevante sau care introduc colinearitate, ceea ce poate afecta robustețea rezultatelor.

Utilizarea metodei DiD poate prezenta limitări din punctul de vedere al ipotezei trendurilor paralele, ce presupune că, în absența tratamentului, diferența între grupul tratat și cel de control ar fi rămas constantă în timp. Această ipoteză este esențială pentru validitatea rezultatelor, dar este adesea dificil de testat și de validat. Dacă trendurile nu sunt paralele, rezultatele pot fi părtinitoare. În contextul fondurilor europene, este posibil ca diferite regiuni sau sectoare economice să fie afectate de factori externi (ex. schimbări de politică, condiții macroeconomice) în moduri diferite, ceea ce face ca ipoteza trendurilor paralele să fie greu de susținut.

Posibile direcții viitoare de cercetare

Luând în considerare rezultatele obținute, cercetarea de față poate fi dezvoltată printr-o serie de direcții viitoare de cercetare, după cum va fi prezentat în cele ce urmează. Astfel, vor putea fi utilizate metode complementare de evaluare a impactului, pentru a oferi o robustețe mai mare estimărilor. Printre acestea se numără utilizarea variabilelor instrumentale pentru a aborda problemele de endogenitate, precum și aplicarea modelelor de regresie discontinuă (Regression Discontinuity Design - RDD), care permit o evaluare mai precisă în situațiile în care există o politică de finanțare cu praguri clar definite.

De asemenea, vor putea fi utilizate analize multinivel și dependențe spațiale - întrucât analizele la nivel regional și sectorial sunt afectate de autocorelarea spațială și de influențele regionale, viitoarele studii ar putea adopta metode multilevel sau modele de econometrie spațială pentru a captura mai bine aceste interacțiuni. Aceste abordări ar putea oferi o înțelegere mai nuanțată a modului în care efectele fondurilor europene se propagă între regiuni și sectoare economice.

O direcție importantă pentru cercetări viitoare ar putea fi colaborarea cu alte instituții și agenții care gestionează fondurile europene pentru a obține seturi de date mai detaliate și granularizate. În plus, s-ar putea explora utilizarea de big data și tehnici de machine learning pentru a identifica variabile latente care ar putea influența rezultatele și pentru a îmbunătăți acuratețea scorurilor de propensitate.

Bibliografia tezei de doctorat

1. Acemoglu, D. (2012). Introduction to economic growth. *Journal of Economic Theory*, 545-550. <https://doi.org/10.1016/j.jet.2012.01.023>
2. Adshead, M. (2018). *Developing European Regions? Comparative Governance, Policy Networks and European Integration*. New York: Routledge.
3. Aiello, F., & Pupo, V. (2011). Structural funds and the economic divide in Italy. *Journal of Policy Modeling*, 403-418. <https://doi.org/10.1016/j.jpolmod.2011.10.006>
4. Alessi, L., Benczur, P., Campolongo, F., Cariboni, J., Manca, A. R., Menyhert, B., et al. (2020). The Resilience of EU Member States to the Financial and Economic Crisis. *Social Indicators Research: An International and Interdisciplinary Journal for Quality-of-Life Measurement*, Springer, 569-598. <https://doi.org/10.1007/s11205-019-02200-1>
5. Allen, C., Gasiorek, M., & Smith, A. (1998). The competition effects of the Single Market in Europe. *Economic Policy*, 439-486. <https://doi.org/10.1111/1468-0327.00033>
6. Álvarez, M. C. (2020). *What the absorption of structural funds says about the EU recovery plan*. Accesat August 2021, accesat la pagina <https://www.funcas.es/articulos/what-the-absorption-of-structural-funds-says-about-the-eu-recovery-plan/>
7. American Chamber of Commerce to the EU (AmCham EU). (2017). *The EU Single Market: Impact on Member States*. LE Europe. https://www.amchameu.eu/sites/default/files/amcham_eu_single_market_web.pdf
8. Andrei, L. C. (2012). Integrarea economică, între concept și încheiere. *Economie teoretică și aplicată*, 53-68
9. Arbolino, R., Di Caro, P., & Marani, U. (2018). *Regional resilience during the Great Recession: the role of the European Union cohesion policy*. *Sustainability*, 10(4), 969. <https://doi.org/10.3390/su10040969>
10. Ardy, B., & El-Agraa, A. (2011). The general budget. In A. El-Agraa, *The European Union. Economics and Policies* (pp. 289-305). Cambridge: Cambridge University Press.
11. Arestis, P., & Sawyer, M. (2006). Macroeconomic Policy and the European Constitution. In M. Esteban, M. Frangakis, J. Grahl, J. Huffs Schmid, & J. Mazier, *Alternative Perspectives on Economic Policies in the European Union* (pp. 1-36). Palgrave Macmillan.
12. Asdrubali, P., & Signore, S. (2015). The Economic Impact of EU Guarantees on Credit to SME's-evidenece from CESEE Countries. *EIF Working Paper Series*.
13. Bache, I., & George, S. (2009). *Politica în Uniunea Europeană*. (C. Duca, Trans.) Chișinău: Epigraf
14. Bachtler, J., & Ferry, M. (2013). Conditionalities and the Performance of European Structural Funds: A Principal-Agent Analysis of Control Mechanisms in European Union Cohesion Policy. *Regional Studies*, 531-543. <https://doi.org/10.1080/00343404.2012.697697>
15. Bachtler, J., & Mendez, C. (2007). Who governs EU cohesion policy? Deconstructing the reforms of the Structural Funds. *Journal of Common Market Studies*, 45(3), 535-564. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2007.00722.x>
16. Balassa, B. (1961). The Theory of Economic Integration: An introduction. In *The Theory of Economic Integration*. London: George Allen & Unwin Ltd.

17. Baldwin, R., & Wyplosz, C., (2004). *The Economics of European Integration*. McGraw-Hill Education.
18. Barca, F. (2009). *An Agenda for a Reformed Cohesion Policy: A Place-Based Approach to Meeting European Union Challenges and Expectations*. European Communities.
19. Barro, R. J. (1991). Economic Growth in a cross-section of countries. *The Quarterly Journal of Economics*, 407-443. <https://doi.org/10.2307/2937943>
20. Barro, R. J., & Sala-i-Martin, J. (1992). Convergence. *Journal of Political Economy*, 223-251. <https://doi.org/10.1086/261816>
21. Becker, S. O., Egger, P. H., & von Ehrlich, M. (2010). Going NUTS: The effect of EU Structural Funds on regional performance. *Journal of Public Economics*, 578-590. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2010.06.006>
22. Begg, I. (2010). Cohesion or Confusion: A Policy Searching for Objectives. *Journal of European Integration*, 77-96. <https://doi.org/10.1080/07036330903375130>
23. Berkowitz, P., Monfort, P., & Pieńkowski, J. (2019). Unpacking the growth impacts of European Union Cohesion Policy: transmission channels from Cohesion Policy into economic growth. *Regional Studies*. <https://doi.org/10.1080/00343404.2018.1448744>
24. Beugelsdijk, M., & Eijffinger, S. (2005). The Effectiveness of Structural Policy in the European Union: An Empirical Analysis for the EU-15 in 1995–2001. *Journal of Common Market Studies*, 37-51. <https://doi.org/10.1111/j.0021-9886.2005.00545.x>
25. Beutel, J. (2002). *The economic impact of objective 1 interventions for the period 2000 - 2006. Report to the Directorate General for Economic Policy Research*. London.
26. Boldrin, M., & Canova, F. (2001). Inequality and convergence in Europe's regions: reconsidering European regional policies. *Economic Policy*, 206-253. <https://doi.org/10.1111/1468-0327.00074>
27. Boschma, R., & Martin, R. (2010). The aims and scope of evolutionary economic geography. In R. Boschma, & R. Martin, *The Handbook of Evolutionary Economic Geography* (pp. 3-39). Elgar Publishing.
28. Bostan, I., Moroşan, A.-A., Hapenciuc, C.-V., Stanciu, P., & Condratov, I. (2022). Are Structural Funds a Real Solution for Regional Development in the European Union? A Study on the Northeast Region of Romania. *Journal of Risk and Financial Management*. <https://doi.org/10.3390/jrfm15020075>
29. Bradley, J., & Fitzgerald, J. (1988). Industrial output and factor input determination in an econometric model of a small open economy. *European Economic Review*, 1227-1241. [https://doi.org/10.1016/0014-2921\(88\)90005-4](https://doi.org/10.1016/0014-2921(88)90005-4)
30. Bradley, J., & Untiedt, G. (2007). Do economic models tell us anything useful about Cohesion Policy impacts? A comparison of Hermin, Quest and ECOMOD. *Gefra Working paper*.
31. Bradley, J., Untiedt, G., & Mitze, T. (2007). *Analysis of the Impact of Cohesion Policy. A note explaining the HERMIN-based simulations*. GEFRA.
32. Brandsma, A., Kancs, d., & Persyn, D. (2014). Modelling Migration and Regional Labour Markets: an Application of the New Economic Geography Model RHOMOLO. *Journal of Economic Integration*, 372-407. <https://doi.org/10.11130/jei.2014.29.3.372>

33. Brandsma, A., Kancs, d., Monfort, P., & Rillaers, A. (2013). Rhomolo: A dynamic Spatial General Equilibrium Model for Assessing the Impact of Cohesion Policy. *JRC Technical Reports, Joint Research Center*.
34. Bristow, G., & Healy, A. (2018). Innovation and regional economic resilience: an exploratory analysis. *The Annals of Regional Science*, 1-20. <https://doi.org/10.1007/s00168-017-0841-6>
35. Cadil, J., Mirošník, K., & Rehak, J. (2017). The lack of short-term impact of cohesion policy on the competitiveness of SMEs. *International Small Business Journal Researching Entrepreneurship*. <https://doi.org/10.1177/0266242617696348>
36. Capello, R. (2017). Cohesion Policies and the Creation of a European Identity: The role of Territorial Identity. *Journal of Common Market Studies*, 489-503. <https://doi.org/10.1111/jcms.12615>
37. Cappelen, A., Castellacci, F., Fagerberg, J., & Verspagen, B. (2003). The impact of EU Regional Support on Growth and Convergence in the European Union. *Journal of Common Market Studies*, 621-644. <https://doi.org/10.1111/1468-5965.00438>
38. Ciani, E., & de Blasio, G. (2015). European structural funds during the crisis: evidence from Southern Italy. *IZA Journal of Labor Policy*. <https://doi.org/10.1186/s40173-015-0033-5>
39. Clipici, E. (2010). *Politica fiscală și bugetl de stat în contextul integrării României în Uniunea Europeană*. Craiova: SITECH
40. Comisia Europeană. (2021). *Document de lucru al serviciilor Comisiei: Analiza planului de redresare și reziliență al României care însoțește documentul Propunere de decizie de punere în aplicare a Consiliului de aprobare a evaluării planului de redresare și reziliență al României* [COM(2021) 608 final]. <https://mfe.gov.ro/wp-content/uploads/2021/09/28ff3a6c360882865c596111d8aad533.pdf>
41. Comisia Europeană. (2015). *Comunicarea Comisiei: Investiții în locuri de muncă și în creștere – Valorificarea la maximum a contribuției fondurilor structurale și de investiții europene*. Bruxelles.
42. Comisia Europeană. (2010). *Europa 2020: O strategie europeană pentru o creștere inteligentă, ecologică și favorabilă incluziunii* (COM(2010) 2020 final). Bruxelles: European Commission.
43. Consiliul Uniunii Europene. (2014). *Decizia 2014/335/UE, Euratom din 26 mai 2014 privind sistemul de resurse proprii ale Uniunii Europene*. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 168, 7 iunie 2014, p. 105–111.
44. Consiliul Uniunii Europene. (2020). *Regulamentul (UE, Euratom) 2020/2093 al Consiliului din 17 decembrie 2020 de stabilire a cadrului financiar multianual pentru perioada 2021-2027*. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 433I, 22 decembrie 2020
45. Consiliul Uniunii Europene. (2014). *Decizia Consiliului din 26 mai 2014 privind sistemul de resurse proprii ale Uniunii Europene (2014/335/UE, EURATOM)*. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L168, 105-111.
46. Consiliul Uniunii Europene. (2021). *Decizia de punere în aplicare a Consiliului din 3 noiembrie 2021 de aprobare a evaluării Planului de Redresare și Reziliență pentru România*. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L398, 1-5.
47. Court of Auditors. (2006). *Special Report No 10/2006 on ex post evaluations of Objectives 1 and 3 programmes 1994 to 1999 (Structural Funds), together with the Commission's replies*

- (pursuant to Article 248(4), second subparagraph, EC) (2006/C 302/01). Official Journal of the European Union, C302/01.
48. Court of Auditors. (2018). *Special report: Commission's and Member States' actions in the last years of the 2007-2013 programmes tackled low absorption but had insufficient focus on results (pursuant to Article 287(4), second subparagraph, TFEU)*. Luxembourg: European Court of Auditors.
 49. Craig, P., & De Búrca, G. (2011). *EU Law: Text, Cases, and Materials* (5th ed.). Oxford University Press.
 50. Crescenzi, R., & Giua, M. (2016). The EU Cohesion Policy in context: Does a bottom-up approach work in all regions? *Environment and Planning*, 2340-2357. <https://doi.org/10.1177/0263774X15619131>
 51. Crescenzi, R., & Giua, M. (2020). One or many Cohesion Policies of the European Union? On the differential economic impacts of Cohesion Policy across member states. *Regional Studies*, 10-20. <https://doi.org/10.1080/00343404.2018.1554249>
 52. Crescenzi, R., Fratesi, U., & Monastiriotes, V. (2017). The EU Cohesion Policy and the factors conditioning success and failure: evidence from 15 regions. *Regions-Magazine*.
 53. Crescenzi, R., & Giua, M. (2017). Different approaches to the analysis of EU Cohesion Policy. Leveraging complementarities for evidence-based policy-learning. In J. Bachtler, P. Berkowitz, S. Hardy, & T. Muravska, *EU Cohesion policy. Reassessing performance and direction*. London: Routledge.
 54. Curtea Europeană de Conturi. (2022). *Sprijinul din FEDR pentru competitivitatea IMM-urilor – Deficiențele de concepție reduc eficacitatea finanțării*. https://www.eca.europa.eu/ro/publications/SR22_08
 55. Dall'erba, S. (2005). Distribution of regional income and regional funds in Europe 1989–1999: An exploratory spatial data analysis. *The annals of Regional Science*, 121-148. <https://doi.org/10.1007/s00168-004-0195-4>
 56. Dall'erba, S., & Le Gallo, J. (2008). Regional convergence and the impact of European structural funds over 1989–1999: A spatial econometric analysis. *Regional Science*, 219-244. <https://doi.org/10.1111/j.1435-5957.2008.00184.x>
 57. David, P. A. (2007). Path dependence, its critics and the quest for "historical economics". In G. M. Hudson, *The evolution of Economic Institutions*.
 58. de la Fuente, A., Vives, X., Dolado, J. J., & Faini, R. (1995). Infrastructure and Education as Instruments of Regional Policy. Evidence from Spain. *Economic Policy*, 13-51. <https://doi.org/10.2307/1344529>
 59. Di Pietro, F., Lecca, P., & Salotti, S. (2020). Regional economic resilience in the European Union: a numerical general equilibrium analysis. *Spatial Economic Analysis*, 287-312. <https://doi.org/10.1080/17421772.2020.1714721>
 60. Dobrescu, A., & Pavel, E. (2014). *Managementul proiectelor finanțate din fonduri europene pentru perioada 2014-2020*. București: Pro Universitaria.
 61. Drăgan, G., Orban, L., & Pascariu, G. C. (2013). *Politica de Coeziune a Uniunii Europene*. București: Editura Universitară.
 62. Drosu Șaguna, D., & Radu, D. I. (2016). *Politica de Coeziune a Uniunii Europene 2014-2020. Strategia Europa 2020*. București: C.H.Beck.

63. Drosu Șaguna D., & Găinușă, N. R. (2011). *Fondurile structurale ale Uniunii Europene*. București. Universul Juridic.
64. Dye, T. R. (2013). *Understanding Public Policy*. Pearson Education.
65. Ecorys. (2014). *Evaluation of the SME's access to public procurement markets and aggregation of demand in the EU*. European Commission.
66. Ederveen, S., de Groot, H. L., & Nahuis, R. (2006). Fertile soil for Structural Funds? A panel data analysis of the conditional effectiveness of European cohesion policy. *Kyklos*, 17-42. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6435.2006.00318.x>
67. Ederveen, S., Gorter, J., de Mooji, R., & Nahuis, R. (2002). Funds and games: The Economics of European Cohesion Policy. *The Hague: CPB Netherlands' Bureau for Economic Policy Analysis*.
68. Esposti, R., & Bussoletti, S. (2008). Impact of Objective 1 Funds on Regional Growth Convergence in the European Union: A Panel-data Approach. *FRegional Studies*, 159-173. <https://doi.org/10.1080/00343400601142753>
69. Esteban, M. (2006). The Reform of European Regional Policy: Underlying Debates. In P. Arestis, & M. Sawyer, *Alternative Perspectives on Economic Policies in the European Union* (pp. 86-128). Palgrave Macmillan.
70. European Commission. (2010). *Investing in Europe's future: Fifth report on economic, social and territorial cohesion*. Publications Office of the European Union.
71. European Commission. (2023). *Raport privind Fondurile structurale și de investiții europene ce vizează implementarea programelor*. https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/reports/annual_2023/2023_Annual_Summary_Report.pdf
72. European Commission. (2016). *Raportul de evaluare ex-post al utilizării fondurilor FEDR și FC (pentru perioada de programare 2007-2013)*. European Commission
73. European Commission. (2016). *WPI: Synthesis report. Ex post evaluation of Cohesion Policy programmes 2007-2013, focusing on the European Regional Development Fund (ERDF) and the Cohesion Fund (CF)*.
74. European Commission. (2013). *The Programming Period 2014-2020: Guidance document on monitoring and evaluation - European Regional Development Fund and Cohesion Fund*.
75. European Commission. (2016). *Commission Staff Working document. Ex post evaluation of the ERDF and Cohesion Fund 2007-2013*. Brussels.
76. European Commission. (1973). *Report on the regional problems in the enlarged Community (COM (73) 550 final, 2 May 1973)*. Bulletin of the European Community, Supplement 8/73.
77. European Court of Auditors. (2022). *Special report 08: ERDF support for SME competitiveness. Design weaknesses decrease effectiveness of funding*. Luxembourg: European Court of Auditors. https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR22_08/SR_SME_Competitiveness_EN.pdf
78. European Court of Auditors. (2018.). *Special Report 17: Commission's and Member States' actions in the last years of the 2007-2013 programmes tackled low absorption but had insufficient focus on results (pursuant to Article 287(4), second subparagraph, TFEU)*. Luxembourg: European Court of Auditors. https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR18_17/SR_ABSORPTION_EN.pdf

79. European Parliament, Budgetary Affairs. (2019). *Effectiveness of cohesion policy: Learning from the project characteristics that produce the best results*. Directorate General for Internal Policies of the Union.
80. European Parliament. (2017). *Cohesion policy and support to micro-enterprises: lessons from the recent programming period*. European Parliament.
81. European Parliament. (2019). *The history of the EU budget*. Budgetary Affairs. Directorate General for Internal Policies of the Union.
82. Fact sheets on the European Union. (2018). *The historical development of European integration*. European Parliament
83. Fagerberg, J., & Verspagen, B. (1996). Heading for Divergence? Regional Growth in Europe Reconsidered. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 431-448. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.1996.tb00580.x>
84. Ferrara, A. R., McCann, P., Pellegrini, G., Stelder, D., & Terribile, F. (2017). Assessing the impacts of Cohesion Policy on EU regions: A non-parametric analysis on interventions promoting research and innovation and transport accessibility. *Papers in Regional Science*, 817-841. <https://doi.org/10.1111/pirs.12229>
85. Fischer, T. (2008). The EU's new security strategy: How Europe intends to meet the security challenges of the 21st century. Peter Lang.
86. Fratesi, U., & Perucca, G. (2014). Territorial Capital and the Effectiveness of Cohesion Policies: an Assessment for CEE Regions. *Investigaciones Regionales - Journal of Regional Research*, 165-191.
87. Frunză, R. (2011). Instituții formale și dezvoltare regională. Considerații cu privire la România. *Economie teoretică și aplicată*, 125-141.
88. Giacometti, A., Teras, J., Perjo, L., Wøien, M., Sigurjonsdottir, H., & Rinne, T. (2018). Regional Economic and social resilience: conceptual debate and implications for Nordic Regions. *Discussion paper prepared for Nordic thematic group for innovative and resilient regions*.
89. Giannakis, E., & Bruggeman, A. (2017). Determinants of regional resilience to economic crisis: a European perspective. *European Planning Studies*, 1394-1415. <https://doi.org/10.1080/09654313.2017.1319464>
90. Gómez-García, J., Enquix, M. d., & Gómez-Gallego, J. C. (2012). Estimation of the efficiency of structural funds: a parametric and nonparametric approach. *Applied Economics*, 3935-3954. <https://doi.org/10.1080/00036846.2011.583220>
91. Gouveia, M., Henriques, C., & Costa, P. (2021). Evaluating the efficiency of Structural Funds: An application in the competitiveness of SMEs across different EU beneficiary regions. *Omega*, 101, 102259. <https://doi.org/10.1016/j.omega.2020.102259>
92. Guido de, B., & Emanuele, C. (2015). European Structural Funds during the crisis: Evidence from Southern Italy. *IZA Journal of Labor Policy*, 4, Article 5. <https://doi.org/10.1186/s40173-015-0033-5>
93. Guvernul României. (2021). *Acordul de parteneriat pentru România pentru perioada 2021-2027*. <https://mfe.gov.ro/wpcontent/uploads/2022/07/a98dd335c7aa337c8c780fe771596a32.pdf>

94. Guvernul României. (2014). *Acordul de parteneriat pentru România pentru perioada 2014-2020*. https://www.fonduri-ue.ro/files/documente-relevante/acord/Acord_de_Parteneriat_2014-2020_RO.pdf
95. Guvernul României. (2007). *Acordul de parteneriat pentru România pentru perioada 2007-2013*.
96. Guvernul României. (2008). *Planul Multianual de evaluare pentru Programul Operațional Regional 2007-2013*. București.
97. Guvernul României. (2019). *Raport de evaluare a DMI 4.3. Sprijinirea dezvoltării microîntreprinderilor*. București: Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice.
98. Guvernul României. (2014). *Raportul de sinteză privind rezultatele evaluării impactului intervențiilor POR*. Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice.
99. Guvernul României. (2015). *Hotărârea nr. 398/2015 pentru stabilirea cadrului instituțional de coordonare și gestionare a fondurilor europene structurale și de investiții și pentru asigurarea continuității cadrului instituțional de coordonare și gestionare a instrumentelor structurale 2007-2013*. Monitorul Oficial, Partea 1, nr. 488, 3 iulie 2015.
100. Guvernul României. (2019). *Raportul de progres în legătură cu punerea în aplicare a Acordului de Parteneriat 2014-2020*. București: Ministerul Fondurilor Europene.
101. Guvernul României. (2017). *Raportul final de implementare al POR 2007-2013, transmis Comisiei Europene și revizuit conform observațiilor CE*. Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice.
102. Guvernul României. (2017). *Studiu de evaluare ex-post a Programului Național de Dezvoltare Rurală*. Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale. <https://www.madr.ro/docs/dezvoltare-rurala/studii/Studiu-evaluare-ex-post-PNDR-2007-2013.pdf>
103. Guvernul României, Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Locuințelor. (2007). *Programul Operațional Regional 2007-2013*. București. https://www.fonduri-ue.ro/2007/res/filepicker_users/cd25a597fd-62/Doc_prog/prog_op/1_POR/POR.pdf
104. Guvernul României. (2014). *Strategia Națională pentru Competitivitate pentru cadrul financiar multianual 2014-2020*. București: Ministerul Economiei
105. Guvernul României. (2014). *Strategia Națională pentru Cercetare-Dezvoltare-Inovare pentru cadrul financiar multianual 2014-2020*. București: Ministerul Educației Naționale
106. Guvernul României. (2014). *Strategia Națională pentru Agricultură pentru cadrul financiar multianual 2014-2020*. București: Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale.
107. Guvernul României (2009). *Ghidul Solicitantului pentru cel de-al doilea apel de proiecte din cadrul POR 2007-2013, Axa 4, DMI 4.3*
108. Guvernul României. (2021). *Planul de Evaluare pentru Acordul de Parteneriat 2021-2027*. București: Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene.
109. Guvernul României. (2021). *Planul Național de Redresare și Reziliență al României*. București: Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene. <https://mfe.gov.ro/wp-content/uploads/2021/10/facada6fdd5c00de72eecd8ab49da550.pdf>
110. Guvernul României. (2019). *Raport de evaluare DMI 4.3. Sprijinirea dezvoltării microîntreprinderilor*. <https://www.inforegio.ro/images/documente/implementare/evaluare->

111. Guvernul României. (2021). *Planul Național de Redresare și Reziliență al României*. București. <https://monitorpnr.eu/planul-national-de-redresare-si-rezilienta/>
112. Haas, E. B. (1961). *International Integration: The European and the Universal Process*. Cambridge University Press
113. Hagen, T., & Mohl, P. (2008). Which is the Right Dose of EU Cohesion Policy for Economic Growth? *ZEW Discussion Paper No 108-104*.
114. Hagen, T., & Mohl, P. (2009). *Econometric evaluation of EU Cohesion Policy: A survey*. ZEW Discussion Papers No. 09-042. Zentrum für Europäische Wirtschaftsforschung (ZEW).
115. Hix, S. (2005). *The Political System of the European Union* (2nd ed.). Palgrave Macmillan.
116. Howlett, M., & Cashore, B. (2014). Conceptualizing Public Policy. In Engeli, I., Allison, C.R. (eds) *Comparative Policy Studies. Research Methods Series*. Palgrave Macmillan, London.
117. Huttmanova, E., & Kiselakova, D. (2010). Support of entrepreneurship of small and medium enterprises through financial resources from EU Funds. *Polish Journal of Management Studies*, vol. 1(1), 5-14. <https://doi.org/10.17512/pjms.2010.1.1.01>
118. Iancu, A. (2009). Convergența instituțională și integrarea în UE. *Studii Economice 090702*, Institutul Național de Cercetări Economice (INCE)
119. Încălțărău, C., Pascariu, G. C., & Șurubaru, N.-C. (2019). Evaluating the Determinants of EU Funds Absorption across Old and New Member States – the Role of Administrative Capacity and Political Governance. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 941-961. <https://doi.org/10.1111/jcms.12865>
120. Jenkins, W. I. (1978). *Policy Analysis: A Political and Organizational Perspective*. London: St. Martin's Press
121. Krugman, P. (1991). *Geography and trade*. MIT Press.
122. Leonardi, R. (2005). *Cohesion Policy in the European Union: The Building of Europe*. Palgrave Macmillan.
123. Lewandowska, A., Bilan, Y., & Mentel, G. (2021). The impact of financial innovation investment support on SME Competitiveness. *Journal of Competitiveness*, 92-110. <https://doi.org/10.7441/joc.2021.03.06>
124. Lima, C., & Cardenete, M. A. (2008). The Impact of European Structural Funds in the South of Spain. *European Planning Studies*, 1445-1457. <https://doi.org/10.1080/09654310802404184>
125. Loddo, S. (2006). Structural Funds and Regional Convergence in Italy. *Working Paper CRENoS*.
126. López-Rodríguez, J., & Faña, A. (2014). Rhomolo and other methodologies to assess The European Cohesion Policy. *Investigaciones Regionales*, 5-13. <https://doi.org/10.38191/inve-reg>
127. Lucas Jr., R. E. (1988). On the mechanics of economic development. *Journal of Monetary Economics*, 3-42. [https://doi.org/10.1016/0304-3932\(88\)90052-4](https://doi.org/10.1016/0304-3932(88)90052-4)
128. Majone, G. (1996). *Regulating Europe*. Routledge.

129. Marks, G. (1993). Structural Policy and Multilevel Governance in the EC. In A. Cafruny & G. Rosenthal (Eds.), *The State of the European Community: The Maastricht Debates and Beyond* (pp. 391-411). Longman.
130. Martin, R., & Sunley, P. (2014). On the notion of regional economic resilience: Conceptualization and explanation. *Journal of Economic Geography*, 1-42. <https://doi.org/10.1093/jeg/lbt027>
131. Marzinotto, B. (2012). The growth effects of EU Cohesion Policy: a meta-analysis. *Bruegel Working Paper*.
132. Masiak, C., Block, J. H., Moritz, A., Lang, F., & Kraemer-Eis, H. (2017). Financing Micro Firms in Europe: an empirical analysis. *EIF Research and market analysis, Working Paper*.
133. Maucorps, A., Jestl, S., & Romisch, R. (2020, August). The effects of the EU Cohesion Policy on Regional Economic Growth: Using Structural Equation Modelling for impact assessment. *The Vienna Institute for International Economic Studies*.
134. McCann, P. (2015). *The Regional and Urban Policy of the European Union: Cohesion, Results-Oriented and Smart Specialisation*. Edward Elgar Publishing.
135. Mesonada, C. S., & Manteiga, C. S. (2021). European Structural Funds and Resilient and Recovery Facility Governance. *EconPol Working Paper*.
136. Mercenier, J., Álvarez-Martínez, M., Brandsma, A., Di Comite, F., Diukanova, O., Kancs, d., et al. (2016). *RHOMOLO-v2 model description: A spatial computable general equilibrium model for EU*. JRC Technical Reports. European Commission
137. Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației, P. (2014, Iunie). *Documentul cadru de implementare a Programului Operațional Regional 2007-2013*. București. <https://www.fonduri-ue.ro/por-2007#documente-relevante>
138. Ministerul Fondurilor Europene. (2019). *Raport de progres în legătură cu punerea în aplicare a Acordului de Parteneriat (2014RO16M8PA001)*. București
139. Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice. (2014). *Sprijinirea dezvoltării microîntreprinderilor: Ghidul solicitantului* (martie 2014). București
140. Mohl, P., & Hagen, T. (2010). Do EU structural funds promote regional growth? New evidence from various panel data approaches. *Regional Science and Urban Economics*, 353-365. <https://doi.org/10.1016/j.regsciurbeco.2010.03.002>
141. Mohl, P., & Hagen, T. (2011). Do EU Structural Funds promote regional employment? Evidence from dynamic panel data models. *Working Paper Series 1403*.
142. Molle, W. (2008). European Cohesion Policy. In *European Cohesion Policy* (pp. 6-12). London: Routledge.
143. Moravcsik, A. (1998). *The Choice for Europe: Social Purpose and State Power from Messina to Maastricht*. Cornell University Press.
144. Moreno, R., & López-Bazo, E. (2007). Returns to Local and Transport Infrastructure under Regional Spillovers. *International Regional Science Review*, 47-7. <https://doi.org/10.1177/0160017606296776>
145. Muraközy, B., & Telegdy, Á. (2023). The effects of EU-funded enterprise grants on firms and workers. *Journal of Comparative Economics*, 216-234. <https://doi.org/10.1016/j.jce.2023.02.007>

146. North, D. C. (1990). *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. Cambridge University Press.
147. Official Journal of the European Communities. (1980). *Annual report concerning the financial year 1979 accompanied by the replies of the institutions*. Official Journal of the European Communities, C 342, Volume 23, 31 December 1980.
148. Official Journal of the European Communities. (1981). *Annual report concerning the financial year 1980 accompanied by the replies of the institutions*. Official Journal of the European Communities, C 344, Volume 24, 31 December 1981.
149. Official Journal of the European Communities. (1982). *Annual report concerning the financial year 1981 accompanied by the replies of the institutions*. Official Journal of the European Communities, C 344, Volume 25, 31 December 1982.
150. Official Journal of the European Communities. (1983). *Annual report concerning the financial year 1982 accompanied by the replies of the institutions*. Official Journal of the European Communities, C 357, Volume 26, 31 December 1983.
151. Official Journal of the European Communities. (1984). *Annual report concerning the financial year 1983 accompanied by the replies of the institutions*. Official Journal of the European Communities, C 348, Volume 27, 31 December 1984.
152. Official Journal of the European Communities. (1985). *Annual report concerning the financial year 1984 accompanied by the replies of the institutions*. Official Journal of the European Communities, C 326, Volume 28, 16 December 1985.
153. Official Journal of the European Communities. (1986). *Annual report concerning the financial year 1985 accompanied by the replies of the institutions*. Official Journal of the European Communities, C 321, Volume 29, 15 December 1986
154. Official Journal of the European Communities. (1987). *Annual report concerning the financial year 1986 accompanied by the replies of the institutions*. Official Journal of the European Communities, C 336, Volume 30, 15 December 1987
155. Official Journal of the European Communities. (1988). *Annual report concerning the financial year 1987 accompanied by the institution's replies*. Official Journal of the European Communities, C 316, Volume 31, 12 December 1988
156. Official Journal of the European Communities. (1989). *Annual report concerning the financial year 1988 together with the institution's replies*. Official Journal of the European Communities, C 316, Volume 32, 12 December 1989
157. Official Journal of the European Communities. (1990). *Annual report concerning the financial year 1989 together with the institution's replies*. Official Journal of the European Communities, C 313, Volume 33, 12 December 1990
158. Official Journal of the European Communities. (1991). *Annual report concerning the financial year 1990 together with the institution's replies*. Official Journal of the European Communities, C 324, Volume 34, 13 December 1991
159. Official Journal of the European Communities. (1992). *Annual report concerning the financial year 1991 together with the institution's replies*. Official Journal of the European Communities, C 330, Volume 35, 15 December 1992

160. Official Journal of the European Communities. (1993). *Annual report concerning the financial year 1992 together with the institution's replies*. Official Journal of the European Communities, C 309, Volume 36, 16 November 1993
161. Official Journal of the European Communities. (1994). *Annual report concerning the financial year 1993 together with the institution's replies*. Official Journal of the European Communities, C 327, Volume 37, 24 November 1994
162. Official Journal of the European Communities. (1995). *Annual report concerning the financial year 1994 together with the institution's replies*. Official Journal of the European Communities, C 303, Volume 38, 14 November 1995
163. Official Journal of the European Communities. (1996). *Annual report concerning the financial year 1995 together with the institution's replies*. Official Journal of the European Communities, C 340, Volume 39, 12 November 1996
164. Official Journal of the European Communities. (1996). *Annual report concerning the financial year 1996 together with the institution's replies*. Official Journal of the European Communities, C 348, Volume 38, 18 November 1997
165. Official Journal of the European Communities. (1997). *Annual report concerning the financial year 1997*. Official Journal of the European Communities, C 349, Volume 41, 17 November 1998
166. Official Journal of the European Communities. (1998). *Annual report concerning the financial year 1998*. Official Journal of the European Communities, 1999/C 340/01, 3 December 1999
167. Official Journal of the European Communities. (1999). *Annual report concerning the financial year 1999*. Official Journal of the European Communities, 2000/C 342/01, 01 December 2000
168. Official Journal of the European Communities. (2000). *Annual report concerning the financial year 2000*. Official Journal of the European Communities, 2001/C 359/01, 15 December 2001
169. Oliński, M., & Szamrowski, P. (2016). The impact of EU funds on the development of a business model for small and medium-sized enterprises. *Olsztyn Economic Journal*, 11(1), 45-60. <https://doi.org/10.1515/oej-2016-0004>
170. Parlamentul României. (2004). *Legea nr. 346 din 14 iulie 2004 privind stimularea înființării și dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii*. Monitorul Oficial, nr. 681, 29 iulie 2004.
171. Pelkmans, J. (2006). *European Integration: Methods and Economic Analysis* (3rd ed.). Pearson Education.
172. Pellegrini, G., Terribile, F., Tarola, O., Muccigrosso, T., & Busillo, F. (2012). Measuring the effects of European Regional Policy on economic growth: A regression discontinuity approach. *Regional Science and Urban Economics*, 42(2), 217-233. <https://doi.org/10.1016/j.regsciurbeco.2011.06.002>
173. Percoco, M. (2005). The impact of structural funds on the Italian Mezzogiorno, 1994-1999. *Region et Développement*, 21, 141-153
174. Piatkowski, M. J. (2020). Results of SME Investment Activities: A Comparative Analysis among Enterprises Using and Not Using EU Subsidies in Poland. *Administrative sciences*, <https://doi.org/10.3390/admsci10010004>
175. Pinho, C., Varum, C., & Antunes, M. (2015). Under what conditions do structural funds play a significant role in European regional economic growth? Some evidence from recent panel data. *Journal of Economic Issues*, 49(3), 749-771. <https://doi.org/10.1080/00213624.2015.1066922>

176. Pîrvu, R. (2012). The impact of the cohesion policy on the development of European Union regions. *Procedia Economics and Finance*, 3, 710-715. [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(12\)00116-5](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(12)00116-5)
177. Pohoată, I. (2009). *Repere în economia instituțională*. București: Editura Economică.
178. Polverari, L., Bachtler, J., Davies, S., Kah, S., Mendez, C., Michie, R., & Vironen, H. (2014). *Balance of competences cohesion review: Literature review on EU cohesion policy*. Final report to the Department for Business, Innovation and Skills. Publicat online: <https://epc-strath.org/publication/balance-of-competences-cohesion-review-literature-review-on-eu-cohesion-policy/>
179. Psycharis, Y., Tselios, V., & Pantazis, P. (2018). The contribution of cohesion funds and nationally funded public investments to regional growth: Evidence from Greece. *Regional Studies*, 52(1), 95-105. <https://doi.org/10.1080/00343404.2017.1294961>
180. Puigcerver-Penalver, M. C. (2007). The Impact of Structural Funds Policy on European Regions' Growth: A Theoretical and Empirical Approach. *European Journal of Comparative Economics*, 179-208.
181. Raportul final de implementare al POR 2007-2013, transmis CE până în luna martie 2017, disponibil la adresa: <https://www.fonduri-ue.ro/por-2007#rezultate>, consultat la data de 22.05.2023
182. Raportul final de implementare al POR 2007-2013, transmis CE până în luna martie 2017, disponibil la adresa: <https://www.fonduri-ue.ro/por-2007#rezultate>, consultat la data de 22.05.2023
183. Raport de evaluare a DMI 4.3. Sprijinirea dezvoltării microîntreprinderilor – iulie 2019, publicat la adresa: https://www.inforegio.ro/images/documente/implementare/evaluare-program/Evaluare_impact_POR_2007-2013_-_RO/Raport_de_evaluare_a_impactului_POR_2007-2013_DMI_4.3.pdf, p.11, consultat la data de 22.05.2023
184. Rădulescu, C., Ighian, D., Toader, R., Rădulescu, M., Hahn, F., & Marian, M. (2017). *Planificarea și conducerea proiectelor*. Cluj-Napoca: U.T.Press.
185. Regulamentul 1308/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 decembrie 2013 de instituire a unei organizări commune a piețelor produselor agricole și de abrogare a Regulamentelor (CEE) nr. 922/72, (CEE) nr. 234/79, (CE) nr. 1037/2011 și (CE) nr. 1234/2007 ale Consiliului
186. Regulamentul (CE) nr. 1698/2005 al Consiliului din 20 septembrie 2005 privind prijinul pentru dezvoltare rurală acordat din Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR)
187. Regulamentul (CEE, Euratom) nr. 1553/89 al Consiliului din 29 mai 1989 privind regimul unitar definitiv de colectare a resurselor proprii provenite din taxa pe valoarea adăugată.
188. Regulamentul (UE) 2021/241 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 februarie 2021 privind instituirea Mecanismului de Redresare și Reziliență 2021-2027
189. Regulamentul (UE) 2018/1999 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 decembrie 2018 privind guvernanta uniunii energetice și a acțiunilor climatice, de modificare a Regulamentelor (CE) nr. 663/2009 și (CE) nr. 715/2009 ale Parlamentului European și ale Consiliului, a Directivelor 94/22/CE, 98/70/CE, 2009/31/CE, 2009/73/CE, 2010/31/UE, 2012/27/UE și 2013/30/UE ale Parlamentului European și ale Consiliului, a Directivelor

- 2009/119/CE și (UE) 2015/652 ale Consiliului și de abrogare a Regulamentului (UE) nr. 525/2013 al Parlamentului European și al Consiliului;
- 190.Regulamentul (UE) nr. 1299/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 decembrie 2013 privind dispozițiile specifice pentru sprijinul din partea Fondului European de Dezvoltare Regională pentru obiectivul de cooperare teritorială europeană;
- 191.Regulamentul (UE) nr. 1300/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 decembrie 2013 privind Fondul de Coeziune și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1084/2006;
- 192.Regulamentul (UE) nr. 1301/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 decembrie 2013 privind Fondul European de Dezvoltare Regională și dispozițiile specifice aplicabile obiectivului referitor la investițiile pentru creștere economică și locuri de muncă și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1080/2006;
- 193.Regulamentul (UE) nr. 1302/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 decembrie 2013 de modificare a Regulamentului (CE) nr. 1082/2006 privind o Grupare Europeană de Cooperare Teritorială (GECT) în ceea ce privește clarificarea, simplificarea și îmbunătățirea constituirii și funcționării unor astfel de grupări;
- 194.Regulamentul (UE) nr. 1303/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 decembrie 2013 de stabilire a unor dispoziții comune privind Fondul European de Dezvoltare Regională, Fondul Social European, Fondul de Coeziune, Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală și Fondul European pentru Pescuit și Afaceri Maritime, precum și de stabilire a unor dispoziții generale privind Fondul European de Dezvoltare Regională, Fondul Social European, Fondul de Coeziune și Fondul European pentru Pescuit și Afaceri Maritime și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1083/2006 al Consiliului;
- 195.Regulamentul (UE) nr. 1304/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 decembrie 2013 privind Fondul Social European și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1081/2006 al Consiliului;
- 196.Regulamentul (UE) nr. 1305/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 decembrie 2013 privind sprijinul pentru dezvoltare rurală acordat din Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1698/2005 al Consiliului.
- 197.Regulamentul (UE, Euratom) nr. 1311/2013 al Consiliului din 2 decembrie 2013 de stabilire a cadrului financiar multianual pentru perioada 2014 – 2020
- 198.Regulamentul (UE) 2021/1056 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 iunie 2021 de instituire a Fondului pentru o Tranziție Justă
- 199.Regulamentul (UE) 2021/1057 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 iunie 2021 de instituire a Fondului Social European Plus (FSE+) și de abrogare a Regulamentului (UE) nr. 1296/2013
- 200.Regulamentul (UE) 2021/1058 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 iunie 2021 privind Fondul European de Dezvoltare Regională și Fondul de Coeziune
- 201.Regulamentul (UE) 2021/1059 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 iunie 2021 privind dispozițiile specifice pentru obiectivul „Cooperare teritorială europeană” (Interreg) sprijinit de Fondul European de Dezvoltare Regională și de instrumentele de finanțare externă
- 202.Regulamentul (UE) 2021/1060 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 iunie 2021 de stabilire a dispozițiilor comune privind Fondul European de Dezvoltare Regională, Fondul Social European Plus, Fondul de Coeziune, Fondul pentru o Tranziție Justă și Fondul European pentru Afaceri Maritime, Pescuit și Acvacultură și de stabilire a normelor financiare aplicabile

acestor fonduri, precum și Fondului pentru azil, migrație și integrare, Fondului pentru securitate internă și Instrumentului de sprijin financiar pentru managementul frontierelor și politica de vize

203. Rodriguez-Pose, A., & Fratesi, U. (2004). Between development and social policies: The impact of European structural funds in Objective 1 regions. *Regional Studies*, 38(1), 97-113. <https://doi.org/10.1080/0034340042000176514>
204. Rodriguez-Pose, A., & Garcilazo, J. E. (2013). *Quality of government and the returns of investment: Examining the impact of cohesion expenditure in European regions* (OECD Regional Development Working Papers No. 2013/01). OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/5k46b36j1b7k-en>
205. Rodríguez-Pose, A., & Novak, K. (2013). Learning processes and economic returns in European Cohesion policy. *Investigaciones Regionales - Journal of Regional Research*, 25, 1-20. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2289470>
206. Romero, I., & Fernández-Serrano, J. (2014). The European Cohesion Policy and the promotion of entrepreneurship: The case of Andalusia. *Journal of Regional Research*, 34, 215-236. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2414879> .
207. Sabău-Popa, C. D. (2010). *Bugetul Uniunii Europene și fondurile comunitare*. București: Editura Economică.
208. Sachs, J. D., & Warner, A. M. (1995). Economic reform and the process of global integration. *Brookings Papers on Economic Activity*, 1995(1), 1-118. <https://doi.org/10.2307/2534573>
209. Salinas Jiménez, M. d. (2004). Public infrastructure and private productivity in the Spanish regions. *Journal of Policy Modeling*, 26(1), 47-64. <https://doi.org/10.1016/j.jpolmod.2003.11.002>
210. Scotti, F., Flori, A., & Pammolli, F. (2022). The economic impact of structural and cohesion funds across sectors: Immediate, medium-to-long term effects and spillovers. *Economic Modelling*, 111, 105741. <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2022.105741>
211. Sensier, M., Bristow, G., & Healy, A. (2016). Measuring regional economic resilience across Europe: Operationalizing a complex concept. *Spatial Economic Analysis*, 11(2), 128-151. <https://doi.org/10.1080/17421772.2016.1163822>
212. Spolaore, E. (2013). What is European integration really about? A political guide for economists. *Journal of Economic Perspectives*, 27(3), 125-144. <https://doi.org/10.1257/jep.27.3.125> .
213. Sternberg, R. (2012). Do EU regional policies favour regional entrepreneurship? Empirical evidence from Spain and Germany. *European Planning Studies*, 20(5), 583-608. <https://doi.org/10.1080/09654313.2012.672370>
214. Șurubaru, N. C. (2020). European funds in Central and Eastern Europe: Drivers of change or mere funding transfers? Evaluating the impact of European aid on national and local development in Bulgaria and Romania. *European Politics and Society*, 21(3), 1-19. <https://doi.org/10.1080/23745118.2020.1824627>
215. The World Bank (2022). *Ghid pentru Elaborarea Planurilor de Evaluare aferente Programelor Operaționale Finanțate din Politica de Coeziune 2021-2027 în România*. <https://mfe.gov.ro/wp-content/uploads/2022/07/cefa8b2df49e8214f833f61125a1ad09.pdf>

216. Tinbergen, J. (1965). *International Economic Integration*. Amsterdam-London-New York: Elsevier Publishing Company
217. Tomova, M., Rezessy, A., Lenkowski, A., & Maincent, E. (2013). *EU governance and EU funds: Testing the effectiveness of EU funds in a sound macroeconomic framework* (European Economy Economic Papers No. 506). European Commission. <https://doi.org/10.2765/10594>
218. Tödting, F., & Trippel, M. (2005). One size fits all? Towards a differentiated regional innovation policy approach. *Research Policy*, 34(8), 1203-1219. <https://doi.org/10.1016/j.respol.2005.01.018>
219. Tratatul de fuziune de la Bruxelles, 1965 – disponibil on-line la adresa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:11965F/TXT>
220. Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene, 2007 – disponibil on-line la adresa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT>
221. Tratatul de la Luxemburg, 1970 – disponibil on-line la adresa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX:11970F/TXT>
222. Tratatul de la Maastricht, 1992 – disponibil on-line la adresa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:11992M/TXT>
223. Varga, J., & in't Veld, J. (2011). A model-based analysis of the impact of Cohesion Policy expenditure 2000–06: Simulations with the QUEST III endogenous R&D model. *Economic Modelling*, 28(2-3), 647-663. <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2010.07.014>
224. Viner, J. (1950). *The Customs Union Issue*. New York: Carnegie Endowment for International Price.
225. Wallace, H., Wallace, W., & Pollack, M. A. (2005). *Policy-Making in the European Union, Fifth Edition*. Oxford: Oxford University Press.
226. Whyman, P. (2018). *The political economy of the European Union: An institutional and comparative perspective*. Routledge.
227. <https://cohesiondata.ec.europa.eu/>
228. Lista proiectelor finanțate de către REGIO 2007-2013, consultată la adresa: <https://inforegio.ro/en/component/content/article/20-home/64-lista-proiectelor-finantate>
229. www.confidas.ro
230. <https://cohesiondata.ec.europa.eu/2014-2020/Regional-Policy-2014-2020-EU-Payment-Details-by-Co/32e8-8e7w> , consultat la data de 02.04.2024;
231. <https://cohesiondata.ec.europa.eu/funds/erdf/14-20>, consultat la 28.06.2023.
232. <https://cohesiondata.ec.europa.eu/funds/esf/14-20#financing>, consultat la data de 15.04.2024
233. <https://cohesiondata.ec.europa.eu/funds/esf/14-20#eu-payments>, consultat la data de 15.04.2024.
234. <https://cohesiondata.ec.europa.eu/funds/esf/14-20#eu-payments>, consultat la data de 15.04.2024.
235. <https://cohesiondata.ec.europa.eu/funds/cf>, consultat la data de 28.06.2023.
236. <https://cohesiondata.ec.europa.eu/funds/cf/14-20#finance-implementation>, consultat la data de 16.04.2024

237. <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

238. www.listafirme.ro

239. www.oecd.org

240. www.orbis.com

241. www.risco.ro